

KADRI SIMSON: Pärnul on lootust!

Peale suvepealinna tiitli loovutamist on Pärnusse saabunud justkui uus kevad. Neli aastat vaikset hääbumist, valusaid kärpeid ja Toomas Kivimägi ainuvõimu ei paista enam ainuvõimliku teena.

KADRI SIMSON

Linnakodanikud on aru saanud, et ükski linnapea pole igavene ja tema otsused eksimatud. Linnapea on oma ameti saanud pärnakatelt laenuks, ja kui linlased nii otsustavad, tuleb tal see peale valimisi tagasi anda.

Pärnu situatsioon on eriline. Võimu teostavad üheskoos tänase linnapea Toomas Kivimägi valimisliit, Reformierakond, IRL ja sotsid. Opositsiooni jäänud Keskerakonna fraktsioon lagunes ja tänaseks pole Keskerakonnas enam ei Mart Viisitamme ega ühtegi temaga koos tegutsedes pahameelt põhjustanud kamraadidest.

Eelolevatele kohalike omavalitsuste valimistele läheb Keskerakond Pärnus vastu uuenenud meeskonnaga, kus kindlaks toeks on ka erakonna raudvara.

Üle tuhande elaniku kadunud

Pärnu on viimasel neljal aastal kaotanud üle tuhande elaniku. Linna tänavad on talviti libedamad kui eales varem, haljasalad vajasisid sel suvel hädasti hoolitsust ning tänavavalgustus on kulude kokkuhoiuks kohati kinni keeratud.

Eelmisel suvel korraldati ootamatult ümber bussiliiklus. Muutmise eesmärgiks oli kulude kokkuhoid, aga tagajärjeks sunduslikud ümberistumised ja palju ebamugavusi ühistranspordi kasutajatele.

Linnapea ütleb, et nii peabki. Tema ainueesmärgiks olevat Viisitammest maha jäänud laenukoormuse vähendamine. Seda on nelja aastaga tehtud napilt, 29 miljonit eurost 2009. aastal on tasutud 7 miljonit. Järgmisele linnavalitsusele jääb 22-miljoniline laenukoormus. Kui samas stiilis jätkata, lahkub veel enam pärnakaid, seega maksumaksjaid. Tuleb veel enam kärpida ja linn pole enam ühelegi uuele tööandjale atraktiivseks sihtkohaks.

Pärnu on üks Eestimaa pärlitest, nii looduse kui ka inimeste poolest. See on hea arengupotentsiaaliga piirkond, kus läbi kogu Eesti ajaloo on tehtud suuri asju. Pärnus on andekaid inimesi ja värsket mõtlemist.

Kuid selleks, et Pärnu oleks tõeliselt südamelähedane kodu pärnakatele ja kutsuv paik järjest rohkematele külalistele, on vaja enamat. Mitte alati pole vaja palju raha, et teha oma kodulinn paremaks paigaks. Seda rohkem on vaja tähelepanelikkust ja pärnakate elu mõistmist.

Aga just ärakuulamist ja otsuste tegemisel linlastega arvestamist tänastel linnajuhtidel napib.

Eksperiment koolidega

Nädal tagasi plahvatas Pärnus suuremat sorti pommuudis – linn on sõlminud lepingu, mille mõjul lõpetatakse viie suurema gümnaasiumi senine tegevus juba järgmisest sügisest.

Jaanuarikuus sõlmisid haridusminister Jaak Aaviksoo ja Pärnu linnapea Toomas Kivimägi ühiste kavatsuste kokkuleppe, et asuda muutma Pärnu seni suurepäraselt toimunud koolivõrku. Plaani kohaselt saab Pärnust linn, kuhu ei jää ühtegi kooli, kus saaks laps alustada oma õpinguid esimesel septembril esimesest klassist ja kust kaksteist aastat hiljem lõputunnistusega lahkuda. Plaani järgi moodustatakse uus riigigümnaasium, kus peab hakkama õppima seitsme paralleelklassi jagu lapsi. Ehitatakse uus hoone, mille jaoks saadakse 6 miljonit eurot euroraha.

Kerge raha ootuses on aga jõutud olukorda, kus õpetajad ei tea, kus nad järgmisel aastal õpetama hakkavad, ja õpilased ei aima, kus hakkab toimuma nende õppetöö; senised ajaloolised tippkoolid lammutatakse. Sellele on vastu seismas enamik pärnakaid.

Vaid paari päevaga koondus tuhandeid inimesi facebookis oma koolide kaitseks. Kooliaulates läbi viidud tormiliste koosolekute vastu tõusis nii suur huvi, et ruumi jäi puudu.

Kui Kivimägi jätkab, jääb pool Pärnut gümnaasiumita

Täna on teada, et valimistulemus ja uus linnavalitsus võib ajaloolised Pärnu koolid säilitada. Riigigümnaasiumi saab luua ka vaid ühte puhast gümnaasiumi liites ja säilitades täistsüklikooli nii Ülejõel kui ka Ühisgümnaasiumis.

Kui Kivimägi aga jätkab, jääb pool Pärnut gümnaasiumita. Seda kinnitas tänane linnapea õpetajate päeva puhul peetud pidulikult kontserdil kõnet pidades.

Pool Pärnut on küllalt suur piirkond. On kujuteldamatu, et siin hakatakse elama ilma kodulähedase gümnaasiumita. Selle piirkonna lapsed on sunnitud võtma sarnaselt maalastele ette koolitee, mida enam jalgsi ei läbi.

Samal ajal vaatab linn koolide koondamist kui kokkuhoiu kohta. Oma kohustusi, näiteks seoses koolitranspordiga, ei tajuta.

Tähtsaim on, et muudatused oleks mõtestatud ja arvestaksid Pärnus välja kujunenud koolitraditsioonidega. Praegune kurss peadejahile ja kvantiteedile jätab hariduse tavad ja taseme kõrvale. Valik on pärnakate endi käes.

LOE KA KADRI SIMSONI INTERVJUUD ETV-LE LK 4-5

RAHVAS, RINGKAITSERINGILE!

Anname teada, et neljapäeval, 10. oktoobril tõmbame Ringkaitseringi ümber Toompea. Peatame parempoolsed! Me ei lase neid Toompealt all-linna!

Toompea piiramisele järgneb vägev lõikuspidu Vabaduse väljakul, kus on seninägematu kontsert-laservaatemäng koos Eesti parimate artistidega.

Pane tähele – seda erilist imet saab näha vaid Vabaduse väljakul!

Lõikuspeol teeb Keskerakonna esimees kokkuvõtteid, mis tööd on tehtud ja mis kõik on tulemas. Lõikuspeol saab ka maitsvat kehakinnitust.

Kogunemine kell 17.30

Täpne kogunemiskoht öeldakse registreerimisel (tel 62 73 460).

Kõik eelregistreerunud saavad mälestusväärsest päevast kingituseks Keskerakonna logoga raadio. Kohtumiseni Ringkaitseringil!

Sinu Keskerakond

Juhtkiri

Urbi et orbi – linnale ja maale

ENN EESMAA
Keskerakonna aseesimees, Riigikogu liige

Rooma paavsti iga-aastane läkitus soovustega oma elu väärikamalt elada on oluline sadadele miljonitele katoliiklastele, sest selle läkituse kaudu usuvad nad kuulvat Jumala häält. Seda läkitust loevad ja kommenteerivad ka need, kellele see otseselt pole adresseeritud. Needki, kes usuteemade suhtes leiged või lausa skeptilised.

Igale inimesele ja rahvale on kasulik vahetevahel tagasi vaadata ning mõelda oma linna ja maa ning kogu maailma tulevikule. Seda rohkem on see vajalik meile, kes me usume pigem iseene ja vähem meist vägevamate, kuid nähtamatutena püsivate otsustajate võimesse elu siin ja praegu korraldada ning paremaks teha.

Paavsti kuulus „urbi et orbi“ sobiks üsna hästi ka maiseks sõnumiks. Eriti enne kohalikke valimisi. Usuga on siin vähe tegemist, niipalju aga küll, et ühed usuvad tänaste võimulijate suutlikkuse, teised ei usu – pannes oma usu ja lootused uutele tegijatele, kellest nende arvates peaks saama edasised otsustajad maal või linnas.

Mina usun ja loodan, et valija teeb oma valimisotsuse mitte sõnade ja lubaduste, vaid ennekõike senitehtu või tegematajätmise pinnalt. Keskerakonna valimisplatvormi on alati loetud suure tähelepanuga, sest see on põhjalik ja konstruktiivselt ideederohke. Seegi kord oleme tulevikukava arutanud erakonna kõigil tasandil; vaieldud ja tekste täiendanud – et sõnum oleks selge ja lubadused veenvad.

KESKMÖTE: Omavalitsus on edukas, kui inimesed tajuvad seda oma valitsusena.

Peame tähtsaks teemasid, mis seotud ennekõike töökohtadega ja ohjeldamatu hinnatõusuga. Inimestele peavad olema tagatud parimad võimalikud elutingimused kõigis omavalitsustes. Nii suurtes kui ka väikeses, nii keskustes kui ka neist kaugemates kohtades. See on suur ja julge plaan, mida on võimalik ellu viia vaid sihikindla tööga ja mõistlikult küllaldase riigipoolse abiga.

On ju töökohad omavalitsuste jätkusuutlikkuse seisukohast võtmeküsimus. Riik ja kohalikud omavalitsused peavad toetama ettevõtlust, tagama praeguste töökohtade säilimise ja uute loomise. Inimene peab igas kodukohas arstiabi kätte saama. Kes vähegi erakondade igapäevapoliitikat jälgib, peab veenduma, et Keskerakonna sellest nõudmisest on kantud paljud meie ettepanekud seadusloomes.

Kohalikel omavalitsustel on määrav roll turvalisuse tagamisel. Lisaks nähtavatele vormikandjatele peavad turvalisust „tootma“ ennetustegevus, sotsiaaltöö, järelevalve ja keskkonna kujundamine. Loomulikult peavad kohalikud ja riiklikud turvalisust tagavad organisatsioonid tegema koostööd.

Keskerakonna valimisprogramm on 23 lehekülge pikk, sisaldades kõike, mis elu mõjutab, alates väikelastest kuni matusetootusteni. Keskerakond on alati eeldanud linnade ja valdade tasakaalus arengut. Omavalitsus on edukas, kui elanikud tajuvad seda oma valitsusena. Inimesed paljudes kohtades hindavadki olukorda juba nii, kuid paremaks minna saab igal pool.

Nõuame jätkuvalt, et kohalike omavalitsuste rahalised vahendid vastaksid neile põhiseaduse ja seadusandlusega pandud kohustustele. Selles lihtsas ja loogilises reeglis on tänases Eestis uskumatult palju erandeid. Omavalitsuste haldussuutlikkuse tõstmiseks on lisaks tulubaasi kergitamisele vaja kindlustada nende kvaliteetne juhtimine.

Otsustav sõna on meil kõigil. 20. oktoobril on võim valijate käes. Igapäevane õigus on teha otsuseid ja langetada valikuid, mis hakkavad meie kõigi elu mõjutama järgmised neli aastat. Ärge laske end kõrvale juhtida sireenide häältest, kahe-nädala-kampaaniate kõrvulukustavast müra ega 15-minutit-kuulsust-meeste eneseupituslikest lausungeist.

Tehke tark ja kaalutletud valik, tuginege oma kogemusele, vaadake, kes töötab! Vana sõber on ju alati usaldusväärsem kui tundmatu uljaspea. *Vox populi vox Dei!* Sellesse usun ma küll, et rahva hääl on jumala hääl.

nädala nupud

Lausingu ja Kaselo „tervitused“ Euroopast

Valitsusmeedia sellenädalaseks staariks võib vaieldamatult pidada Keskerakonna noortekogu esimeest aastast 2003–2005 Tarmo Lausingut, kes on mitmes leheloo ja TV-s pikalt jaganud oma „teadmisi“ Keskerakonna rahaasjadest kilekoti (pildil, illustratiivne) tasemel. Avalikkusele peaaegu tundmatust noormehest sai „kangelane tiigrinahas“, kelle jutust püütakse üles puhuda tõelist tormi veeklaasis, nagu ikka Keskerakonna pihta sihitakse enne igakordseid valimisi.

Kibestunud ja kätemaksuihas parastavale Lausingule sekundeeris Euroopa Parlamendi saadiku Siiri Oviiri nõunik Henri Kaselo. Vähem on teinud seda Ain Seppik, kes muide oli aastal 2005 Keskerakonna finantssekretär ja tegelikult korraldas erakonna rahaasju, aga nüüd millegipärast aga hoiab madalat profiili ja kommenteerib Lausingu „tõdesid“ pigem Keskerakonna suhtes kaitsvalt.

Võiks veel lisada, et Lausing elab Itaalias, Siiri Oviiri on kümnendat aastat (Keskerakonna häältega) Brüsselis, tema nõunik Kaselo samuti seal. Isegi Seppik lahkus „musta pesu pesemise“ eest valimiseelsele puhkusele Itaaliasse. Kõik nad on saanud tuule tiibadesse ja osa neist ka miljonärideks Keskerakonna ridades.

Kogu spektakli tahtmatutel pealtvaatajatel on tekkinud hulk küsimusi. Kui Lausingu ja Kaselo sooviks oleks ausus ja läbipaistvus, siis miks nad kaheksa aastat tagasi politseisse ei pöördunud? Miks astuda lavale kaks nädalat enne valimisi – kas nad ei saa aru, et nii jääb neist võrdlemisi totter mulje? Kui palju Eerik-Niiles Kross Lausingule maksis, seda arutatakse

Facebookis, ja leitakse, et väike raha ei saa see olla. Sotsiks pööranud Kaselo teeb Keski süüdistades kampaaniat oma uue erakonna jaoks. Lausing tunnistas intervjuus koollivend Dannar Leitmaale, et tema elu rikkus ära Keskerakonna koalitsioon SDE-ga Tallinnas 2009. aastal, kui Jaak Juske sai endale Lausingule kuulunud volikogu aseesimehe koha. Just siis koitnudki talle selginemine – tema tee poliitikas sai otsa.

Miks 30-aastased mehed nii kergemeelselt demonstreerivad oma lojaalsuse puudumist endisele tööandjale, kaotades nõnda usaldusvääruse ka järgmiste tööandjate silmis? Kes neid väikeses Eestis enam tõsiselt võtab – ja seda kõik vaid 15-minutise kuulsuse nimel?

Lausing lubas kunagi Keskis kandideerides noorperedele munitsipaalikortereid, Lasnamäele uut raamatukogu, väikelaste huvikeskust, spordiväljakuid jne jne. Miks sa, Tarmo, oma suurepäraste lubadusi ei täida, vaid nõuad, et ka Kadri Simson peab jätma selle „režiimi“, mis seda kõike katvab nüüd ellu viia sinu eest? Kadri Simson on poliitik – erinevalt sinust.

Pärast edutamist ja isikliku heaolu saavutamist ning elades Euroopas tundub noortel poliitikuhaakatel kaduvat väärikust ja missioonitunnet. Või kas neil seda üldse oligi? Erakond olgu neil vaid isikliku kasu projekt! Kui kasu pole, pole ka erakonda vaja!

Head teed teil minna, Lausing ja Kaselo! Aga pärast valimisi pole teid enam kellelgi vaja – esmajoones neil, kes teid praegu mudalooimisele õhutavad. „Mooramaamehi“ ennegi nähtud.

Erakondade varjatud rahastamise tüüpskeemid

Annetatud rahadega skeemitamise oligi Eesti esimene varjatud rahastamise tüüpidest. Väidetavalt tõi Illar Hallaste 1992. a valimisteks Isamaa kampaania jaoks Saksamaalt kohvri sularahaga (pildil, illustratiivne). Selle sajandi alguses oli Rahvaliidu kuuel parlamendisaadikul tavaks käia iga päev 999 krooni kaupa erakonnale sularaha annetamas. Selle tüüpi alla kuuluvad variannetajate kasutamine või annetatud raha näitamata jätmine. Esimese hiljutise näiteks on Silver Meikar (RE), kes maksis talle antud teadmata päritoluga sularaha oma pangakonto kaudu erakonnale annetuseks. Teise näiteks on IRL, kes on 2008. ja 2009. aastal jätnud avalikustamata kolmandiku oma saadud annetustest ehk vastavalt 212 392 + 675 224 = 887 616 krooni.

Teiseks varjatud rahastamise tüübiks on arvete tasumine juriidiliste isikute poolt. Pärast 2004. a seadusemuudatust keelustati juriidiliste isikute annetusid ja võimalused selle rahastamistüübi kasutamiseks vähenesid. Siiski on selle suurejooneliseks näideteks 2007. aastal RE-s parlamenti kandideerinud Robert Antropov ja Jaanus Rahumägi. Nende skeem

tuli avalikuks, sest suutsid firmade (nt Quelle) kaudu tasuda vaid osa kampaaniaks kulunud summast ning Pärnu reklaamibüroo Droom OÜ lõpetas pankrotiga.

Kolmandaks varjatud rahastamise tüübiks on tehingud erakonna vara müügiga. Siin oli innovaatiline jällegi IRL, kes müüs oma Wismari 11 asunud kinnisvara kaks korda. Esimene ostja jättis neile leppetrahvina 950 000 krooni.

Neljandaks varjatud rahastamise tüübiks on poliitikute antud konsultatsioonid. Selle võtsid kasutusele 1998. a R-Hooldus OÜ asutanud Siim Kallas, Märt Rask ja Andres Lipstok ning nende tegevjuht Heiki Kranich. Nad olid nii tublid nõustajad, et teenisid välja pool erakonna 1999. a valimiste kampaania kuludest ehk 2,5 miljonit krooni. Seda kordasid 2002. aastal tulnud Res Publica „äraostmatud“ Patricia OÜ-ga (Veskimägi, Reinsalu, Raudne, Vaher). Viimati proovisid seda Raudne ja Stelmach, aga nende elamislubade saamise „konsulteerimise“ mõistis ühiskond hukka ja nad pidid poliitikat taanduma.

Allikas: Virgo Kruve blogi. Peavoolumeedia neid rahastamisskeeme ei näe, eriti enne valimisi.

HIIBUSE NÄDAL

RAHVATEENRID

KESKNÄDAL

Address: 10130 Tallinn, Toom-Rüütli 3/5
Tellimine ja levi: 6 177 717

Peatoimetaja Urmi Reinde urmi@kesknadal.ee 6 274 583
Uudistejuht Indrek Veiserik indrek@kesknadal.ee 6 274 571
Toimetaja Tiit Maksim tiit@kesknadal.ee 6 273 465

Toimetuse käsikirja ei tagasta. Kesknädalas ilmunud artiklid väljendavad nende autorite arvamust, mis ei pruugi kokku langeda toimetuse omaga.

Levi AS Express Post ja AS Eesti Post.
Lehte kirjastab MTÜ Vaba Ajakirjandus

Valimiste põhiküsimused: töö, hinnad, väljaränne

Statistikaamet teatas, et eelmise aasta jooksul lahkus Eestist rekordiliselt ligi 11000 inimest. Valdav osa neist parimas tööeas. Muide, see 11 000 on pool Viljandi linna.

PRIIT TOOBAL
Riigikogu liige

Sedavõrd drastilise väljarände peamiseks põhjustajaks on meie täiesti paigast nihkunud tööturg, kus pealinnast kaugemal muutub tasuva töö leidmine üha võimatumaks. Meie riigi tuleviku jaoks on keskeim teema töökohad ja palkade kasv.

Reform ja IRL valetavad

Kui Reformierakonna ja IRL-i poliitikud räägivad, et riik ei saa töökohtade loomisesse ning palga- ja hinnatasemesse sekkuda, siis nad valetavad. Näiteks avaliku sektori töötajate palgatõus annaks märgatava tõuke palkade tõusuks ka erasektoris.

Kahtlemata vajavad palkade kasvaks raha juurde politsei- ja päästeamet, samuti meditsiini- ja kultuurivaldkond, õpetajatest rääkimata. Paljuräägitud palkade tõstmise on ka paratamatu, sest kui riik muutub kehvaks ja koonerdavaks tööandjaks, siis pole ka töötajatelt mõtet hiilgavaid tulemusi oodata. Keskerakond on mitu aastat rääkinud, et majanduskriisi ajal oleks pidanud riik kärpimise kõrval pöörama tähelepanu ka töökohtade loomisele, mis oleks aidanud kriisi leevendada ning vähendada ka inimeste väljarännet. Tallinn nii tegigi, ja vaid võitis sellest.

Aktsiisidega riik leevendaks toimetulekut

Kaupade ja teenuste hinnad pole samuti paratamatus, vaid just

valitsuse aktsiisi- ja maksupoliitika tagajärg. Kütuse- ja elektriaktsiis mõjutavad ettevõtjaid väga otseselt ning on ka hinnakujunduse üheks osaks. Maksupoliitiliselt oleks võimalik riigil pakkuda ettevõtetele erinevaid soodustusi, näiteks töötasumaksudelt. Hinnataseme langetamisel on Tallinn eeskju näidanud tasuta ühistranspordi ja apteegisoodustuste kehtestamisega. Kõrgete hindadega aitavad kergemalt toime tulla ka erinevad toetused, mida abivajajatele maksta. Olgu selleks siis kahekordne sünnitoetus, matu- setoetus, ranitsatoetus või ka pensionilisa, mida jällegi Tallinn on rakendanud ja mis inimeste igapäevast hakkamasaamist kergendavad. Töökohad ja hinnad võivad kvalifitseeruda küll riiklikeks teemadeks, kuid on ülimalt teravad küsimused just kohalikel valimistel. Töökohtade olemasolu ja töö eest saadav tasu

VALIMISKAMPAANIA: Nii nagu Tallinnas, Paides ja Valgas, käivad kandidaadid tänavatel ja kutsuvad inimesi enda või oma erakonna poolt hääletama. Priit Toobal teeb seda tööd Viljandi linnas. Arhiivifoto

määravad selle, kuipalju elab inimesi maal.

Kuigi Keskerakond on olnud

Tallinnas tubli, on võimalik Keskerakonna poliitikat järgida üle terve riigi – selleks tuleb vaid valida Keskerakonna

kandidaat. Eelolevad valimised võivad otsustada Eestimaa rahvastiku allesjäamise. Sinu hääl loeb!

Reformierakonna vallasjuhatatus on närvis

Kohtu arvates ei tohi Reformierakond kasutada oma sisevalimistel elektroonilisi vahendeid, ja seetõttu võivad tühiseks muutuda Reformierakonna kõik viimase kuue aasta valimistulemused, kirjutab 30. septembril ajalehes Pealinn ajakirjanik Virkko Lepassalu.

INDREK VEISERIK

Kohus keeldub tunnistamast või legaalseks pidamast Reformierakonna tänava ametisse valitud uut juhatust. Täpsemalt öeldes, äriregistris, mida peavad kohtunikud ja nende abid, keelduti juuli alguses tegemast kannet Reformierakonna juhatuse muudatuste kohta.

Lepassalu:
kaksikvõim
Reformierakonnas

„Juhtunu on loonud omapärase n-ö kaksikvõimu. Reformiera-

konnal oleks ühel ajal justnagu kaks juhatust: eelmine, mis on äriregistris kirjas ja on justnagu seaduslik, ja praegune, mida äriregistris kirjas pole, aga mida erakond ise justkui seaduslikuks peab,“ märgib Lepassalu.

Ta toob välja advokaatide arvamuse, mille kohaselt õigemad on ikkagi need, kes registris kirjas. Ainult et kui juhatuse volitused olid antud tähtajaks ehk kaheks aastaks (suvi 2011 – suvi 2013), siis polegi Reformierakonnal praegu justkui juhatust.

Äriregistri pidaja ehk kohus ei taha uut juhatust registrisse kanda lihtsal põhjusel – üks mittetulundusühing, milleks on ka erakond, ei tohi kasutada oma juhatuse valimiseks e-va-

riante ehk telefone ja arvuteid. Reformierakond on registripidaja ehk esimese astme kohtu otsuse – uus juhatust registrisse edasi ringkonnakohtusse.

„Kui Reformierakond jääb edaspidigi kohtus kaotajaks, tekib enneolematu juriidiline sasipundar. Küsimus on, kui võrd õiguspärased on kõikide Reformierakonna viimase kuue aasta sisevalimiste tulemused. Seda alates aastast 2007, mil erakond kasutas sisevalimistel esimest korda elektroonilist hääletamist. Siit omakorda: kui õiguspärased on Reformierakonnast riigikokku valitud liikmed? Sealt edasi saab sama pärida valitsuse kohta, mille moodustas Reformierakond valimiste

võitjana, jne lõputult,“ kirjutab Lepassalu.

Olukord lähedal rahvusvahelisele skandaalile

Kesknädala hinnangul võivad Andrus Ansip ja Reformierakonna nn vallasjuhatuse liikmed olla praegu tõeliselt närvis, sest kui ka ringkonnakohtust peaks tulema uue juhatuse legitiimsuse suhtes eitav hoiak, hakkab situatsioon tõepoolest võtma rahvusvahelise skandaali mõõtmeid. On ju ennekuulmatu, et riigi valitsuses saab olla juhtival positsioonil erakond, millel puudub seaduslikult kinnitatud juhatuse. Juba praegu sarnaneb võit Lõuna-Ameerika dikta-

tuuririigiga, kus riigijuht, omamata võimu teostamiseks täit seaduslikku alust, paneb lihtsalt tuima.

Ansipi & Co viimaste aegade tõblemine tuleneb sellest, et Eestit on mõisnike kombel valitsetud pikki aastaid ja karistamatuse tunne on Reformierakonnas maad võtnud. Erakonna liikmed kardavad vaid oma Suurt Juhti, mitte avalikkust ega seadusi.

Au Eesti Vabariigi kohtusüsteemile, kes keeldub riigi juhtpartei pettusi heaks kiitmast! Kuid meedias on eelpooltoodud teemat käsitletud vaid Kesknädal, Pealinn ja Tallinna Televisioon. See-eest on peavool lausunud Keskerakonnast lahkunud kibestunud noormeeste enesemüümisest.

Toomas Kirss: Savisaare töö tulemused on konkreetsed, käegakatsutavad

Tuntud telesarjade „Salmonid“, „Kelgukoerad“ ja „Pilvede all“ parteitu produtsent Toomas Kirss väljendas 3. oktoobril Sky Plusi hommikuprogrammis oma vastumeelsust meedia ponnistustele pidevalt nuhelda Edgar Savisaart ja Keskerakonda.

„Savisaare kõva tugevus on see, et kõik teda vihkavad. Kui ma vaatan ETV-s mingit valimisesaadet, siis kui seal on keegi Keskerakonnast, siis teda pekstakse täiesti armutult. Aga kui seal on keegi Reformierakonnast, siis on: ei-noh, me mõtleme, me teeme, meil on need plaanid...“

„Ma saan ka sellest aru, et ega tegelikult võimulolevat parteid ei saagi rünnata ju,“ iroonitses Kirss *mainstream*-meedia arglikkuse ja kahepalgelisuse üle. Savisaare üks fenomen ongi Kirsi sõnul selles, et tema suhtes õhutatakse sallimatust, aga selle peksmise peale tekib paljudes inimestes trots. „Kui me hakkaksime teda armastama, siis võib-olla see suur toetus kaoks Savisaare tagant ära,“ arvas Kirss. Teleprodutsendi sõnul on Tallinna linna-

Kirss

pea plussiks see, et ta teeb oma töös konkreetsed asju, mida inimesed näevad ja saavad käega katsuda. „Mingi tädi joonistas Vabaduse väljakule 2 miljoni eest lilled ja viis seal autod minema, aga Savisaar kaevas augu ja pani autod maa alla. See on ikka mingisugune konkreetne asi,“ rõhutas Kirss.

Teised parteid Kirsi sõnul vaid räägivad, et „viime viie aastaga Eesti kõige rikka-

mate hulka“ ja et „me panime püsti klaasist samba“. „Ausammas klaasist! Ausamba materjal olgu kas metall või kivi, et ta peaks ka natuke aega vastu. Ma saaks aru, kui selle ausamba oleks teinud klaasikunstnik Ivo Lill, kes meil on Eestis üksainus klaasikunstnik. Aga kaks koolipoissi võtsid pastaka kätte ja joonistasid risti, ning Aaviksoo kukkus põrmu: „Meie rist!“ Paneme tule ka sisse põlema! No ei tööta – mis siis?“ ütles Kirss.

Telemees avaldas ka arvamust kesknõrte endise esimehe Tarmo Lausingu kohta, kes Eesti Ekspressis esitas Keskerakonna-vastaseid süüdistusi. „Aga kus sa, poiss, olid enne? Miks sa nüüd seda rahajuttu tuled rääkima? Lausing istus Itaalia päikesel all ja sõi *mozzarella*’t ning siis mõtles: „Is-sand, mul on nii must südametunnistus! Mis ma nüüd tegema peaksin? Ma tahan pihile!“ See on muidugi puhas juhus, et asi enne valimisi sattus lehte. Kui inimese kirgastumine toimus 1. või 2. oktoobril, siis sinna ei ole midagi teha,“ ironiseeris Kirss. **Indrek Veiserik**

Keskerakonna esimees laulab!

Foto: Indrek Veiserik

7. oktoobril esitles Harjumäel Edgari kohvikus Tallinna linnapea Edgar Savisaare oma debüütsinglit „Kaunis maa“. Singli esitlusele kogunes hulk ajakirjanikke ja Savisaare toetajaid. Tagasiside laulule oli igati positiivne. Plussideks peeti meloodilisust, häid sõnu ja üldist positiivset fooni, aga eelkõige loomulikult üllatust!

Muusika kirjutab Peeter Kaljuste, sõnade autorid Anu Röömel, Peeter Kaljuste ja Meelis Pai. Taustajõuna astuvad üles Moonika Batrakova, Peeter Kaljuste, Kaspars Maks, Meelis Pai, RAM-i Lõbusate Poiste bänd. Seega sai linnapea laulmises käe valgeks. Kesknädal soovib edu Eurovisioonil!

Eakail olgu rohkem eneseväarikust ja julgust!

Nüüd, mil loodus on ehtinud end värvikirevasse rüüsse, vaatavad oma eluteele tagasi need, kelle elu on samuti jõudnud sügisesse, kaunisse ja kuldse aega. Tagasi vaadates tunduvad paljud asjad, mis omal ajal olid täis valu ja meeledet, elu paratamatu osana.

TIINA MÜRK

Keskerakonna senioride kogu juhatuse liige, Tartu

Teisalt tuleb tõdeda, et elus on ikka nii halba kui head, ent on ka asju, mida ei tule võtta loomulikuna.

Austus tuleb välja teenida

Teatavasti kehtib elus reeglina loogika, et austust ja lugupidamist ei saa nõuda, see tuleb välja teenida. Kuigi ma ei soovi siinkohal kuidagi kõlada stereotüüpse, vaid õpetussõnu jagava kurjustava pensionärina, pean teatava kurbusega tõdema, et on palju noori inimesi, kelle suhtumine nii eakatesse kui ka omaealistesse paneb hämmastusest pead vangutama. On kuidagi kujunenud loomulikuks, et tänapäeva noor – kuigi mõistagi leidub ka meeldivaid erandeid – võib endale lubada nooruse rumalust vabanduseks kasutades ülimalt äärmuslikku keelekasutust ja piirehülgavat käitumist. Nii kipub tõsisema põlvkondadevahelise diskussiooni tekitamine aasta-aastalt üha raskemaks muutuma.

Eakas ei peaks jääma ükski

On ka äärmiselt kurb, kui eakas jääb kõigi oma muredega ükski, soovimata ja püüdmatagi enam abi leida. Kui abiotsimiskäigud ametiasutusse ei aita, sulgutakse kibestunult kirudes koduseinte

Ärme ainult virise otsekui lambad, vaid astugem üheskoos oma õiguste eest välja!

vahele. Nii on aga võimatu lahendust leida – tuleb tulla kodust välja, teiste seltsi. Õeldakse ju, et jagatud mure on pool muret!

Kuigi tasuta huviringid ning odavad teatrietendused ja kinoseansid on ammune möödanik, ei tähenda see, et poleks võimalik ühiselt midagi ette võtta. Tähtis on leida endale mingisugunegi huvitav väljund, kohalikust omavalitsusest järele uurida eakatele pakutavate võimaluste ja huviringide kohta ning

vajadusel küsida ka toetust.

Eakas inimene ei ole ju kättvärstav kerjus, vaid elutöö teinud väarikas inimene, kellele tehakse ülekohut ja kes vajab abi. Kui pension oleks suurem, ei käiks ükski senior midagi tasuta nõutamas.

Suurim probleem õigusabiga

Kõige suurem probleem on eakatel õigusabiga. Kas see, kes ütleb, et riiklik tasuta õigusabi on olemas, ka teab, kuidas kogu lugu tegelikult toimib? Juba tasuta õigusabi taotluse vormistamine nõuab juristi poole pöördumist.

Sageli kuuleme ja näeme kätelauiutamist ja ütlemist: pole midagi teha, seadust pole! Päril see siiski ei ole – seadused on olemas, kui head või halvad need ka poleks, ent tihti on otsustajatele lihtsalt kasulik niimoodi väita.

Tahaksin, et eakas ei langeks masendusse, ei räägiks, kui halb kõik on ja et temast ei sõltu absoluutselt mitte midagi, kuidas „need seal kõrgel otsustavad“.

Jah, otsustavad küll, aga meie saame ka sellele otsustamisele kaasa aidata! Diskussioon ja probleemidele ühiselt lahenduste pakkumine on see, mis viib elu edasi, mitte pelk virisemine ja vigade konstateerimine.

Ärme ainult virise otsekui lambad, vaid astugem üheskoos oma õiguste eest välja!

Terane mõte

„Meeldib see meile või mitte, kuid Yana Toomil on õigus: oleme väljasurev rahvas. Imedele võib loota, kuid imed ongi seepärast imed, et nad pea kunagi ei juhtu.“

Investor Helder Meeritsa sõnul oleme kindlalt teel oma rahva väljasuremise poole. Selle vastu võiks

Meeritsa hinnangul aidata lastetusmaksu kehtestamine. (Postimees, 3. oktoober)

Kadri Simson versus Priit Kuusk

Keskerakonna aseesimees ja Riigikogu fraktsiooni juht KADRI SIMSON andis Rahvusringhäälingu uudistes saates 7. oktoobril intervjuu, milles tõrjus rahulikult ja väarikalt ajakirjanik PRIIT KUUSE teravaid rünnakuid Keskerakonna-vastases traditsioonilises valimiseelses ülespuhutud skandaalis – sedakorda siis Lausingu kilekotiraha kohta.

Priit Kuusk: Ma alustaksin ühe väga konkreetse küsimusega. Kas te olete andnud Tarmo Lausingule 350 tuhat krooni sularahas või ei?

Kadri Simson: Sellises summas sularaha ei ole mina Tarmo Lausingule küll andnud.

Kuusk: Nii et Tarmo Lausing valetab?

Simson: Tarmo Lausing räägib erinevatest asjadest ja kahtlemata tema pikas intervjuus on ka töiku, mis Keskerakonna siseelu päris hästi kajastavad. Aga antud küsimuses tundub mulle, et Tarmo ja tema sõbral Henriil on mingi plaan; see plaan sisaldab endas näpuga minule näitamist ja sellisel viisil see näpuga näitamine ei ole tõene.

Kuusk: No teil on õiguslik võimalus oma nimi kohtus puhtaks pesta. Te ei pea kohtus midagi tõendama, see on Tarmo Lausingu ülesanne. Kas te kasutate seda võimalust, et vahetult enne valimisi asjale see käik anda?

Simson: Ma olen piisavalt kaua poliitikas olnud. Ma tean, milliseid skandaale tehakse vahetult enne valimisi, ja tegelikult teades Tarmo Lausingut ja Henri Kaselot kui toredaid kunagisi Keskerakonna Noortekogu esimehi, eeldan ma, et kui neist midagi sellest vanast ajast alles jäänud, mulle piisab kui nad peale valimisi minu ees vabandavad.

Kuusk: Aga kui nad seda ei tee? Sest kui te ei anna asjale kohtulikku käiku, te ei võitle oma hea nime eest, siis jääb mulje, et te ei tahagi selle

teemaga tegeleda. Te ei tahagi, et selles teemas selgus tuleb. Teil on, mida karta.

Simson: Ma arvan, et selline kõhklev ja ütlushi muutev rünnak ei riku minu head nime.

Et ma olen Keskerakonna peasekretärina alati teadnud, et Keskerakonna rahaasjad peavad olema puhtamad kui teistel, sest meid jälgitakse.

Kuusk: Aga nad ju ei ole. Te praegu viitate, et olete andnud Tarmo Lausingule raha. Kui suurtest summadest me räägime? Kust see raha pärit on?

Simson: Jutt käib Keskerakonnast lahus oleva MTÜ Keskerakonna Noortekogu toetamisest, kes sai toetust ka riigilt, aga vajas lisaks oma üritustele ka üksikisikute annetusi. Ma aitsin leida neile toetajaid, aga see on selgelt lahus erakonna tegevusest.

Kuusk: Millistest summadest me räägime? Millised on need summad, mis lähevad ühe peasekretäri laua pealt läbi?

Aastas, võtame, teie ametisoleku aja jooksul.

Simson: Iga aasta on erinev, selles mõttes, et on olnud aktiivsemaid noortekogu esimehi, kellel on aktsiooni rohkem; Tarmo Lausing kindlasti sinna kuulus.

Kuusk (lõikab vahele): Kui palju aastas käis läbi sularaha?

Simson: Ma ei oska seda öelda, sellepärast et...

Kuusk: Kas me räägime sadadest tuhandetest kroonidest või kümnetest tuhandetest kroonidest?

Simson: Me räägime jah tuhandetest kroonidest kind-

POLIITIK TÖÖTAB: Keskerakonna juhtkonda kuuluvate eelsete rünnakute tõrjumine. Ja ka Priit Kuusk töötab!

lasti.

Kuusk: Sadadest või lihtsalt tuhandetest?

Simson: Ma arvan, et see sularaha ju ei tule ei tea kust.

Kuusk: No kust ta tuleb siis?

Simson: See on selgelt Keskerakonna raha, see tuleb kas kontolt väljavõetuna või liikmemaksudest, mida tasutakse büroos või siis raamatute või märkide müümisest.

Kuusk: Ja ikkagi, mis summadest me räägime?

Simson: Need on tuhanded kroonid.

Kuusk: Nii et see jutt 300 tuhandest kroonist sularahast, mille Tarmo Lausing väidetavalt andis teile, on ikkagi täiesti sulavale? See on väljamõeldis ja ei oma absoluutselt mingisugust tõepõhja all.

Simson: Ma tean ühte poliitikut, kes on kohvritäie rahaga ringi käinud, siis oli see Mart Laar, kes käis ühes Eesti

Televisiooni saates. Et, see

jutt kohvritäietest kroonidest on väga atraktiivne jutt. Aga arvan, et see jutt on pigem jäänud möödunud sajandisse.

On olnud sellised äri- ja poliitikanormid Eestis, mida enam ei kasutata; ja väga palju selliseid asju, mida aktsepteeriti möödunud sajandil, tänasel päeval enam ei tehta, sest nii sobi.

Kuusk: Aga vanasti ikkagi tehti asju, mis olid sobimatud, liigutati ka suure summas sularaha. Sõltumatult erakonna nimest.

Simson: Loomulikult, sõltumata erakonna nimest, sõltumata firmadest. Kõik erakonnad on oma raamatupidamisel väga palju pidanud tegema läbinähtavamaks ja korrektsemaks. Sellele aitas kaasa see, et alates aastast 2005 on meie kõik annetused üleval. Praegu on ka võimalik minna kodulehele ja kontrollida seda annetuste nimekirja

Film „Verised majad“ lä

HELLE KALDA

Eelmisel nädalal linastus Mustamäe Kultuurikeskuses Kaja dokumentaalfilm „Verised majad“, mis jutustab Eestis 13. juunil 1991 seadustatud omandireformi kõige traagilisemast osast – tuhandete perekondade väljakihutamist nende kodudest. Ka annab režissöör Toomas Lepa teos

lühivälja teatavalt baltisakslaste lahkumisest Baltimaadest aastail 1939–1941 ja näitab, et need ümberasujad majutati Poolas aladele, kust eelnevalt deporteeriti poolakad.

Kultuurikeskuse Kaja saali kogunes hulk rahvast. Pärast filmivaatamise lõppu oli publik mõnda aega haudvaikne. Linastusele järgnenud vestlusringis, millest võtsid osa filmis osalenud Dresdeni Üürnike Ühenduse esimees Peter Bartels, Eesti Üürnike Liidu juhatuse liikmed, eksperdid jmt, tunnistasid saalisviibinud, et nähtu vapustas neid sügavalt ja võttis vee silma.

Eesti riik kinkis kodutuse

Osalt publikust polnud aimugi, et taasiseseisvunud Eesti riik kinkis nii paljudele inimestele kodutuse, et nii paljusid oli omandireform otseselt puudu-

tanud.

Nii filmis sõna võtnud eksperdid kui ka kinopublik väljendasid nõrdimust Eestis seadustatud omandireformi üle, mille elluviimisel tehti mitu eriti jämedat viga: pärijaterringi põhjendamatu laiendamine, omandi tagastamine Saksamaale ümber- ja järelümberasujatele, 50 aasta jooksul tehtud investeeringute ära-

kinkimine ja endiste omanike pangavõlgade lauskustutamine.

„Jääb absoluutselt arusaamatuks, miks Eesti riik tagastas maju ja kortereid, mille eest omanikud juba olid saanud kompensatsiooni,“ ütles Bartels. „See on kuritegu oma maa ja rahva vastu.“

Valus probleem, millega meie riik pole tänini tegelnud, on Saksamaal ammu lahendatud. Nii film kui ka arutelu tõstsid esile küsimuse: kelle era- või

ärihuvides on seda teemat Eestis mitte lahendada ning jätta tehtud ülekohus heastamata?

Kalda: valitsusel oma riigi inimestest ükskõik

„Omandireform tõi Eestis kaasa uusrepresseerimise ehk represseeritute vara heausksete omandajate ning tagastatud elamutes elavate üürnike huvid kahjustamise,“ tõdes Eesti Üürnike Liidu esimees Helle Kalda.

„Vähe sellest – mida aeg edasi, seda selgemaks saab, et meie valitsusel on üsna ükskõik, mis saab neist inimestest, kes jäid kunagise omandiõiguse rikkumisega tehtud ülekohu heastamisel peavarjatu.“

Omandireform jättis Eestis koduta ca 40 000 peret, see tähendab – kokku üle 100 000 inimese. Kodukaotusest ja inimeste traagilisest saatusest on kirjutatud nii artikleid kui

„Aktuaalses Kaameras“

Kadri Simsoni tööle kuulu ka oponentide valimis-
kaadrid AK-st: Virgo Kruve

ja sealt on näha Tarmo Lausingu annetus, sealt on näha ülejäänud inimeste annetus ja enamuse neist suurtest annetatjatest on olnud inimesed, kes on kuulunud Keskerakonna juhtinimeste hulka, nad ei teinud seda heast taktist. Alates 2005. aastast oli meil selline koormis omaenda liikmetele, et Riigikogu liige peab maksma 7% oma brutopalgast.

Kuusk: Sellest 7%-st ei tule kokku ka poolt miljonit vanas rahas, mida teie olete viimase 8 aastaga annetanud, aga see ei ole relevantne.

Simson: Tegelikult minu annetus on sellised seetõttu, et seal on minu 7%, seal on minu piirkonna toetamise raha ja seal on ka minu valimiskampaania, mida ma ei teinud otse, vaid annetasin Keskerakonnale ja tasin selle eest oma valimiskampaaniaks kulunud raha. Nii et

seal on väga selge loogiline seletus ja iga kroon, mida ma olen Keskerakonnale annetanud, on tulnud minu enda kontolt. See ei ole tekkinud sinna ootamatult ülekandest, see on minu enda palgast säästetud raha.

Kuusk: Lõpetuseks, ja väga kiiresti. Kui Tarmo Lausing jätkab teie hinnangul teie suhtes laimu levitamist ja valetamist, kas te kaalute kohtusse minekut, sest vastasel juhul jääb mulje, et tema sõnadel on kaalu.

Simson: Tegelikult minu jaoks ei jää. Ma olen sügavalt nõrduinud, et ma pean nende noorte meestega nii üldse vaidlema ja seda võtab kokku üks vanasõna: „Ära mine seaga maadlema mutta, siga saab palju lusti ja sina saad lihtsalt sopaseks.“

Kuusk: Kadri Simson, tänan nende kommentaaride eest.

Simson: Viisitamme väited ei vasta tõele

„Seoses Mart Viisitamme väidetega Keskerakonna büroo tegevuse kohta on mul õelda järgmist. Mina ei ole koos Viisitamme käidelnud suures koguses tundmatu päritolu sularaha,“ teatab Kadri Simson pressiteates.

Simsoni sõnul pole ta kunagi vaidlustanud rahakassa olemasolu büroos, kuid selles sisalduv raha on olnud selgetest allikatest ja dokumenteeritud. Sularaha koguse suhtes on tema väitel olemas selge aruandlus ka erakonna majandusaasta aruandes, millest selgub, et näiteks eelmise aasta lõpus oli kassas sularaha 6449 eurot.

„Kolm kevadet tagasi võtsin ma Viisitamme üle Pärnu piirkonna juhtimise. Ma olen pidanud korrastama temast mahajäetud segadusi piirkonna eelarves ja kogema sellest alates temapoolset mustamist. Erapooletu pilguga vaatlejad saavad aru, et rünnak kaks nädalat enne valimisi ütleb rohkem tema kui minu kohta.“

Tarmo Lausingu ja Henri Kaselo väited on saanud minu poolt ammendavad selgitused, lisaks on need ümber lükanud ka endine finantssekretär Ain Sepik,“ lõpetab Simson.

Valimiskomisjon teeb e-valimiste vaatlejatele näitemängu

Alates 16. septembrist korraldab Vabariigi Valimiskomisjon elektrooniliste valimiste vaatlejatele neli kohtumist, et anda ülevaade e-hääletussüsteemist. Registreerus 16 inimest, aga kõigile kohtumistele ilmus kohale napilt kolmandik neist.

VIRGO KRUVE
e-valimiste
vaatleja, MTÜ
Eurosaadik

Serverite seadistamise ajaks 1., 2. ja 4. oktoobril oli huvi veelgi raugenud ning lisaks siinkirjutajale oli pidevalt kohal üks vaatleja ja väikese osa ajast lisaks kaks vaatlejat. Isegi valimiskomisjoni ametnikud tulid nende rolli, võtmete kasutamise ajaks, ja lahkusid varsti pärast seda. Kohal olid tasu väljateenimiseks audiitor erafirmast ja kaameramees toimuva jäädvustamiseks. Üldsuse huvi ja kontroll oli seega sümboolne.

Kulutused e-valimistele kasvavad

Suurim muutus võrreldes 2011. aastaga on vä-

lisvaatlejate puudumine ning täiesti uute serverite soetamine.

Elektroonilise hääletuse kehtestamisel oli üheks argumendiks, et tarkvara ja riistvara saab korduvalt kasutada – see vähendab kulusid. Tegelikult on igal valimisel kulutused ainult kasvanud, sest tarkvara eest maksakse nagu uuestitegemisel.

Seekord lisandus hääletuste kontrollimine Androidi kasutatavates mobiiltelefonides, kuid sellest ei tulene õiguslikke tagajärgi enne 2015. aastat.

Võrreldes varasemate aastatega on nüüd avaldatud suur osa serveri tarkvara koodist ja varem üldsuse eest kaitsitud dokumentatsioonist.

Ametnike väljajätmistest olen häirivalt sageli kohanud väidet, et nüüd on kogu kood avalik. See on muundatud tõde (loe: vale), sest tähtsaim osa

valijarakendusena on endiselt salajane. See moodustab elektroonilise hääle, mille valija allkirjastab digitaalselt ja mida loetakse tema valikuna kandidaadile. Samuti tarkvara tarnija poolt valmistatud serveri seadistamise utiliitid. Praegust olukorda ei saa pidada paremaks

Reformierakonna e-valimistest, sest tähtis osa tarkvarast on salajane ning usaldus süsteemi vastu tuleb ainult ametnike uskumisest. Elektroonilise hääletamise komisjoni esimees Tarvi Martens ei ole minu jaoks ausalt läbi viidud valimiste garant. Ta on rääkinud korduvalt (muinas)juttu valimiste auditeerimisest, avalikustatud tarkvarast ja Eestiga samaväärselt e-hääletusel valivatest Norrast ja Šveitsist. Tegelikult oleme ainsad maailmas, sest Šveits ja Norra tegid testvalimisi kümnendikus omavalitsustes.

Taavi Martens puikleb vastustest kõrvale

Kui 2011. aastal telliti valimisrakenduse audit ja see ei valminud, siis seekord isegi ei üritatud seda teha. Tegin 19. septembril ettepaneku valimisrakendust auditeerida, aga sain vastuseks Elektroonilise Hääletamise Komisjoni juhi Tarvi Martensi täieliku mõistmatuse. See olevat 8 korda kallim tarkvara kirjutamisest, ja lisaks: „Mis see sulle annab?“ Minule annaks

see veendumuse, et valitsuses olevate parteide e-hääletuste suur hulk ei tulene tarkvara anomaaliast ehk võltsimisest. Siiani olid auditid ametkondlikud ja neid sai näha alles teostanud erafirma loal. Nüüd avaldatakse audit ilma tarkvara auditeerimiseta, mis tähendab, et see pole usaldusväärsem kui näiteks kaasreisija väited roolis olnud autojuhi kainusest. Kohtumisel saime kuulda ka seda, et probleemide ilmumisel pandi kaamera kinni, ja siis Taavi

Martens helistas kuhu vaja. Või seda, et serveriruumis pole siiani vaatlejad käinud, sest „see on nii väike“ ja et isegi kaameramees mahub sinna vaevu. Seega toimuvad 10.–16. oktoobri e-valimised ilma vaatlejata, kelle jaoks tehakse uus näitemäng 20. oktoobril hääletuste kokkulegemisel.

Olles saanud infot otse korraldajatelt, olen otsustanud seekord jälle valida jaoskonnas, sest mul on nende inimeste vastu suurem usaldus kui muundatud tõde rääkijate vastu. E-valimised on justkui mustkunstniku trikid, kus kasutatavaid asju publik katsuda ega uurida ei saa.

ETTEVALMISTUS: Elektroonilise hääletamise serveritele (5 tk) paigaldasid tarkvara 1. oktoobril Toompeal Tarvi Martens ja serverite operaatrid. Tegevuse juures viibis audiitor.

Nüüd avaldatakse audit ilma tarkvara auditeerimiseta, mis tähendab, et see pole usaldusväärsem kui näiteks kaasreisija väited roolis olnud autojuhi kainusest.

iks täismajale

VÕTAD KODU, VÕTAD ELU: Uus Eesti ei osanud muud oma rahvaga peale hakata, kui jagas ja valitses, andes osale elanikest kolme põlvkonna loodud töö ja kinnisvaralised väärtused, teise osa jättis kõigest ilma. Eesti valitsuse julmast kohtlemisest oma rahva kallal jutustab Toomas Lepa film „Verised majad“. Kaader filmist.

ka raamatuid, kuid riik on jätnud ka kohalikud omavalitsused selles küsimuses oma pead, loobudes eluasemeprobleematakat isegi arutamast. 2001. aasta augustis müüdi Mustamäel asuvad ühiselamud, milles asus kokku 1074 eluaset, võileivahinna eest maha – tänases vääringus hinnaga 500 eurot korter. Üürnikud ei saanud nende kasutuses olevate eluruumide erastamise õigust kasutada – nad tõsteti tänavale.

Võigas on kõige selle taustal kuulda ja lugeda IRL-i ning sotsiaaldemokraatide sõnu eesti rahva heaks tegutsemisest, justkui nemad ajaks Eesti asja ja justkui oleks nende süüdistused teiste erakondade korruptsioonilisuse kohta pädevad. See ei ole nii, see on häbematu vale,“ rõhutas Kalda.

Mustamäe linnaosavalitsuse pressiteatest, Kn

Meie riigis pole kellelgi kindlustunnet

Põlvkond, kelle paremad tööaastad jäid eelmisesse sajandisse, on aktiivsest ühiskonnaelust taandumas. Nende saavutused ja elukogemused ei paku tänastele otsustajatele ega enamikule noortest enam mingit huvi. Eelistatakse lähtuda uuest, lihtsustatud ajalookäsitusest, kus Eestil justkui polekski olnud ajalugu enne Põhjasõda.

KAAREL PÜRĞ
Jõhvi vallavolikogu esimees, Ida-Virumaa

Nõukogude ajal toime pandud küüditamiste järjepidev meenutamine teenib ilmselt eesmärki jätta inimesele mulje, et ka kõik muu, mis toimus Eestimaal enne taasiseseisvumist, on taunimisväärne. Iseasi, kas seda usutakse. Harva võib meedias näha-kuulda või lugeda kirjutatud nõukaaja tööinimeste mälestusi, meenutusi, hinnanguid või võrdlusi tänases kontekstis – kas sellepärast, et praegustele võimulolijatele pole tolleaegsed meenutused ja statistika meeltemööda?

Eesti on paljuski taandarenenud

Kindlasti on tänases elus üht-teist head, aga miks me ei võiks tahta rohkemat. Ääremaade tühjenemist, lastearvu vähenemist, välismaale lahkumist ning muudki taandarenguga seonduvat pole enam võimalik varjata sisutühjade loousungite-lubaduste ja retoorikaga. Kõike tegematajätet ei saa järjekordse „vene kaardiga“ lehvitada enam opositsiooni kaela veeretada.

Lahtiseletatult tähendab see, et nii nagu on, nii ongi taasiseseisvumisest saadik võimu teostanud parempoolsed valitsused ajanud „eesti asja“. Nad on isegi uhked selle üle. Kindlasti ei ole kindlustunne homse päeva ees ja turvatunne katuvad sünonüümid. Mis siis andis toona kindlustunde, aga täna muserdab?

1960-ndatel ei olnud varanduslikku kihistumist veel märgata. Koole-lasteaedu laste vähesuse tõttu ei suletud. Koolis kanti koolivormi. Õpetajal oli ühiskonnas autoriteeti, talle tagati töökoht ja palk. Õpilaste vahelejäämist suitsutõmbamisel karistati isegi kuni koolist väljaheitmisega.

Ma ei suuda meenutada oma eakaaslaste seast ühtegi hüperaktiivset last. Ilmselt tehti haridus-reforme ka siis, aga nii hullupööra koolielu ei muudetud.

Õpilased pärinevad kihistunud kodudest

Nüüd ei ole võimalik mitte märgata varanduslikku kihistumist. Sageli koonduvad õpilased sõpruskondadesse, lähtudes lastevanemate positsioonist, rahalisest seisust, riietusest jne. Koolivormi puudumine võimendab kihistumist. Ent Tallinna Prantsuse Lütseum suudab kuni 5. klassini nõuda kohustuslikku koolivormi!

Suures liberalismi ja kõikelubavuse tuhinas on keegi haridusministeeriumis segi ajanud õpetajate ja õpilaste õigused, kohustused ja eelistused. Õpilane ei saa olla klient, kel on alati õigus! Kool ei ole pood ega teenindusasutus! Lapsed peaksid esmajärjekorras ikka täitma koolikohustust ja järgima käitumisreegleid, ning alles teises järjekorras rääkima oma õigustest! Õpetaja pole täna huvitatud märkuste tegemisest (nt suitsetamise puhul) ja kasvatusprobleemide lahendamisest, sest siis võivad tema pihta tulla tagasilöögid lastevanematelt ning kooli juhtkonnalt. Mida ikkagi teha, kui klassi satub mitu hüperaktiivikut, kes on võimelised kogu pingelise õppetöö peale keerama?

Või kui ootamatult kerkib koolis päevakorda klasside ühendamine ja töökoormuse (=palga) vähenemine laste lahkumise tõttu? Omaette ületamatuseks on lõputu hariduse reformimine. Iga uus minister soovib haridusmaastikule jätta kustumatu jälje. Kes pooldab õpetajale lisatasu maksmist klassijuhatamise või kvalifikatsiooni eest (vanemõpetaja, meetodid); kes „reguleerib“ klassikomplektide suurust või soovib kõigile õpetajatele – nii algajale kui ka kogunud pedagoogidele – maksta

ühesugust palka.

Kõige tähtsam on siiski hea õpetaja olemasolu

Nüüd on siis leitud, et parim lahendus on selline, kui palgamaksmine ja õpetajate koormuse kinnitamine jääb ainult direktori otsustada. Kuid lõpptulemuseks on ikka, et õpetajate palk, mida justkui pidevalt tõstetakse, praktiliselt ei tõuse. Kui mõni õpetaja julgeb selgusetus olukorras ootamatult veel lapse soetada või elukohta vahetada, siis võivad nii mõnegi koolijuhi juuksed üleöö halliks minna – kust võtta õppeaasta keskel kompetentset asendajat?! Pole ka kindel, et koolimajas remonditööde tegemiseks sai valitud selline ettevõtja, kes töö õigeaks ajaks ja hästi tehtuna lõpetab.

Kokkuvõtteks: kuni puuduvad aastateks kokku lepitud reeglid ja palk, läheb suur hulk kõrgkooli lõpetanud õpetajaid erasektorisse. Lastevanemad on aga mures: kas valitud kool suudab nende võsukestele anda vajalikud teadmised? Põhiliseks tingimuseks hea hariduse andmisel ja saamisel on motiveeritud õpetajate olemasolu. Hästiremonditud ruumid ja korralikult sisustatud laboratooriumid aitavad ainult kaasa. (Sama kehtib haiglate puhul.)

Majanduski ei suurenda kindlustunnet

Kesknädala lugeja kindlasti mäletab, kuidas Eestis esimese objektina erastati tubakavabrik Leek. Ilmselt olid kellelegi meie omad sigaretid vastukarva ja suitsetamise vastu otsustati „võidelda“ kallist välismaa kraami turustades. Ilmekas on ka Maksuameti hiljutine võit Venemaal kütust ja sigarete toonute üle, keda vahepeal suisa kogu Eesti majanduse põhjalaskmise soovis kahtlustati. Sadade perede kindlustunde kadumine ja edasine toimetulek ei huvitanud kedagi.

Agas tehas Salvo, mis valmistas täiesti konkurentsivõimelisi kelke ja mäesuusavarustust? Nii kui see itaallastele maha müüdi, nii seal tootmine ka lõpetati.

Ida-Virumaa turgudel kaupleb sadu spetsialiste, kes kaotasid juba 1990-ndate lõpus töö ja kel sageli katkes ka tööstaaž. Riik ei andnud millekugi märku, et soovib oma inimeste tööhõivet toetada ja nende kindlustunnet suurendada.

Ära aja vana kaevandust enne kinni, kui uut pole!

Viimati kaevurite päeval Toila pargis jäi meelde endiste Eesti Põlevkivi mäeemeeste kinnitus, et nende mäeinseneridest juhtkond poleks lasknud ühtegi kaevandust kinni panna enne, kui uus valmis ehitatud. Ainult eraettevõtte VKG on viimasel ajal suutnud valmis ehitada ja tööle rakendada Ojamaa kaevanduse. Riik aga on viimase kümne aasta jooksul üksteise järel sulgenud viis kaevandust ja kaks karjääri – väga palju inimesi kaotas töö ja sissetuleku. Sugugi mitte igal pool ei toodud maa alt välja kogu maavara, mis iseenesest peaks ju kuuluma rahvale. Alles on jäänud ainult Estonia kaevandus ja Narva karjäär. Võime uhkust tunda, et nii mõnigi kuu on neis töötatud hoopis ilma puhkepäevadeta!

Viimasel ajal on suurettevõtete juhtkonnas olnud esirinnas juristid ja finantsistid, pluss muude ulmeliste erialade esindajad. Inseneri napib – millega muidu seletada, et kuidagi ei saada tööle põlevkiviolitehast Narva all, mis peaks emaettevõttele (riigile) juba aasta aega tootma kopsakat tulu.

Kui lisada veel soovunelmad toota põlevkivist ka diislikütust ning arendada põlevkivitootmist ja -töötlemist nii Jordaanias kui ka USA-s, siis minul puudub küll kindlus, et ollakse kompetentsed need projektid ellu viima lähitulevikus ja et sinna kulutatud miljoniid on läinud asja ette. Elame-näeme!

Vabaduse välj

1. oktoobril avati Vabaduse väljaku aluses klaasgaleriis Rahvarinde muuseum, mis asutati Tallinna Keslinna Valitsuse allasutuse spetsiaalselt selleks otstarbeks kavandatud ruumidesse.

Muuseumi avamisel esines kohaletulnutele Edgar Savisaar, kes meenutas Rahvarinde algusaastaid ja tänas kõiki, kes muuseumi loomisele kaasa aitasid. Tervitussõnavõtuga esinesid Läti ja Leedu rahvarinnete toonased juhid Dainis Ivans ja Mečys Laurinkus.

Peaaegu aasta aega on Rahvarinde muuseumi meeskond kogunud oma arhiivi mälestusi, fotosid, esemeid jmt, mis aitavad veerandsaja aasta tagust aega nii noortele kui ka vanadele lähemale tuua. Palju on filmi- ja fotomaterjale, samuti kuulub eksponaatide hulka täiesti töökorras RAF-buss.

Rahvarinde muuseumi projekti peavastutaja, Tallinna Keslinna vanem Mihhail Korb ütles, et muuseumi peamiseks eesmärgiks on tutvustada Rahvarinde olemust. „See liikumine näitas, kui tugev võib olla üks rahvas, kui tegutseb ühe eesmärgi nimel,“ märkis Korb.

„Rahvarinde muuseumi idee on edastada Eesti taasiseseisvumisperioodi ajalugu – kanda edasi ärevate ja eriliste aastate meeleolu ning eksponeerida ja säilitada Rahvarinde esemelisi materjale,“ ütles Rahvarinde muuseumi kuraator Helen Lausma-Saar.

Raepress

LÄHIAJALUGU ÜHENDAB: Rahvarinde vaimuse ka (vasakult) ajaloolane Küllö Arjakas, endine Tallinna linnavalitsuse juht Hardo Aasmäe ja ajakirjanikust poliitik Toivo Tootsen.

MUUSIKA:
Rahvuslikke laule esitas Marek Sadam – mees, kes oma ande poolest on võrdväärne Ivo Linna ja Tõnis Mägiga, kuid kellesse *mainstream* suhtub tõrjuvalt. Sadama otsekohesuses ja aususes on see, mis meediale ei meeldi.

„Mälupoliitika“ ka

Rühm Eestimaa Rahvarinde eestseisuse ja volikogu liikmeid pöördus eurosaadik Tunne Kelami ja „Europeana 1989“ korralduskomitee poole, heites neile ette ajaloo võltsimist (vt Ohtuleht 27. september 2013).

REIN RUUTSOO

Pöördumise ajendiks oli 30. ja 31. augustil Eesti Rahvusraamatukogu koordineeritud projektis „Europeana 1989“ Balti ketile pühendatud mälestuslike allikate kogumise sõnum, mille järgi Rahvarinne ja Balti keti idee tõeline autor Edgar Savisaar tuleks ajalooast n-õ välja kirjutada. Protestikirja koostajad jäid oma argumentides delikaatseks. Kuid on aeg see, millele me tähelepanu juhtida püüdsime, nüüd otse välja öelda – põhjusel, et projekti korraldajate esmased vastukajad kinnitavad: kõik olevat olnud kõige parimas korras.

Paraku

on Savisaare järjekordne „korstnasse kirjutamine“ vaid osa suurest samade korraldajatega seotud ulatuslikumast, sh Balti ketiga seonduvast ajaloolisest projektist. Balti kett kui meie rahvaste vabadusvõitluse üks keskne tähis on saanud Euroopa ajaloomälu olulise koha eelkõige tänu Leedu Vabariigi mälupoliitilistele algatustele. Kui Balti kett kanti 2009. aastal UNESCO maailmapärandi nimistusse, oli

Leedul selles kande roll. „Ametlik“ Eesti pidi sellega lihtsalt leppima. Kuid meedia-kajastus jäi äärmiselt napiks. Vaatamata UNESCO tunnustusele keeldus Kaarel Tarandi toimetatud (ja rahva rahastatud) kultuurileht Sirp kajastamast Balti keti jõudmist maailma ajalukku. Erinevalt „Balti õdedest“ Lätist ja Leedust on Eesti valitsusparteid alati suhtunud nii Rahvarinde tunnustamisse kui ka jäädvustamisse vähemalt tõrjuvalt. Balti keti peakorraldajaid on järjekindla teabeblokaadiga hoitud isegi Euroopa tasemel toimunud tähistusüritustest nii kaugel kui võimalik. Leedulaste kurtmine, nagu poleks eestlased koostööst huvitatud, peegeldab pigem tõsiasja, et teave leedulaste algatustest siia ei jõuagi.

Leedus ja Lätis

on Eesti võimukandjate (sh saatkondade) kurtus igasuguste algatuste suhtes, mis kuidagi meenutavad rahvarinnete keskset rolli Baltimaade taasiseseisvumises, äratanud tõsist hämmastust. Läti ja Leedu tähistavad 25 aasta möödumist oma rahvarinde

rajamisest (teiste sõnadega – vabadusliikumise viimist mas-sidesse) suurejooneliselt. Leedu ja Läti valitsuste rahastatud pidustustel (välja antakse ka vastav postmark) osalemist peavad auasjaks riigi kõrgeimad võimukandjad.

Eestis töötavad nii president kui ka valitsus pigem sellele vastu. Siin peitubki seletus, miks Leedu ja Läti algatused ametliku Eestis koridorides sumbuvad.

N-õ puust ja punaselt sai ametliku Eesti häbiväärne mälupoliitika taaskord kinnitust siis, kui 23. juunil 2013 anti ühele Euroopa Parlamendi koridorile pidulikult parlamentijuhitide korraldatud tseremoonial „Balti tee“ nimi. Kui Leedut sõitis esindama president Dalia Grybauskaitė ja Lätit esindas peaminister Valdis Dombrovskis, siis Eesti nimel võttis sõna Euroopa Komisjoni transpordivolinik Siim Kallas (ei ole ju võimalik, et „Balti tee“ segati ära *Via Baltica* ga?).

Leedu ja Lätis sai pidulik tseremoonia ulatusliku meedia-kajastuse (Leedu TV kajastas sündmust erisaatega), aga Eestis ei ületanud Balti tee ajalukku jäädvustamine Euroopas isegi „nupu“ uudiskünnist. Miks? Sest info „Balti tee“ avamise austamisest Euroopa südames poleks siinses inforuumis Siim

akul avati Rahvarinde muuseum

ndjad napea

MAA SOOL: (Vasakult) diplomaat Vaino Väljas, president Arnold Rüütel ja endine Mereakadeemia rektor Jüri Kann arutamas, kuidas Eesti taasiseseisvumine alguse sai ja kuhu see tänaseks välja on jõudnud.

RAAMATUTEGA SINA PEAL: Tallinna Ülikooli professor, Rahvarinde üks ideolooge Rein Veidemann.

Fotod: Indrek Veiserik

JÄÄDVUSTATUD AJALUGU: Rahvarinde muuseumi meeskond kogus mälestusi, fotosid, esemeid jmt, mis aitavad veerandsaja aasta tagust aega nii noortele kui ka vanadele lähemale tuua.

aperdab Balti ketti

Kallasele (kellel polnud sellega mingit pistmist) väärikust lisanud.

Samal ajal võib Eestis täheldada uut mälu poliitilist ofensiivi. Kui Leedu ametiisikute surve kohati juba murendab täielikku mahavaikimist, siis Eestis on hakatud Rahvarinde suursaavutusi viimases hädas sõna otseses mõttes kaaperdama. Äsja sai see suundumus kinnitust Euroopa Liidu rahastusel toimunud Balti ketiga seotud mälestuste kogumise aktsioonis ("Europeana 1989").

Enda koha eest

ajaloos võitlejad muidugi mõistavad, et Balti kett oli erakordne saavutus, sündmus, millega oma nime sidumise kiusatus on väga suur. Selle aktsiooni suur edu tähendab enda nime kirjutamist ajalukku. Nii võtabki maad suundumus oma poliitiliste oponentide asemel iseennast Balti keti "isadeks" sokutada.

Leedus algatatud Balti tee jäädvustamise üritust – mälestuste kogumist – koordineerisid Eestis tulemuslikult eurosaadik Tunne Kelam ja Jüri Estam suhtekorraldusfirmast „Action Consensus“. Ka Balti keti kohta materjalide kogumise päevad sisse juhatanud vestlusringi suunati sobivas suunas. 14 Eestimaa Rahvarinde tollaste eestvedajate (nende hul-

gas on mitu Balti keti kesket organiseerijat) protestikirja ajendiks oligi kogumisaktsiooni ettevatsetult ajalugu väänav korraldusviis, mis võttis ajalootähise kaaperdamise ilme.

Rahvusraamatukogus

koostatud tutvustuses polnud sõnagi, et Balti keti korraldasid Baltimaade rahvarinded.

Balti ketile pühendatud päevade raamistamisel Rahvusraamatukogu fuajee seinu katnud Tunne Kelami fotovalimiku "Eesti tee vabadusele" pealkiri oli teadlik eksitamine – selles ei leidu vähimatki viidet Balti ketile. Fotokollektsioon (ca 30 fotot) peegeldas vaid ühe partei – ERSP – loomist ja ettevõtmisi. Ka Eesti Kongressi meenutavatel fotodel seisid esiplaanil ERSP aktivistid.

Rahvusraamatukogu pressiteade, et lisaks Tunne Kelami fotodele saab vaadata filme "1989. aasta sündmustest", tähendas tegelikult Tunne Kelami ja ERSP tegevust propageeriva filmimaterjali esikohale seadmist. Pressiteade, et kogumispäeva vestlusringis „osalevad Tunne Kelam ja teised tollal aktiivselt Balti keti organiseerimisega või jäädvustamisega tegelenud inimesed“, on eksitav. Tunne Kelamil ei olnud Balti keti korraldamisega vähimatki seost.

Äärmiselt väheusutav on isegi Kelami väide tema seismisest Balti ketis. N-ö reiparteilistel oleks olnud pärast seda, kui ERSP keeldus üritust toetamast, väga raske mõista partei liidrit, kui too astunuks rahvarindelaste sekka. Balti keti kesketest korraldajatest ei kutsutud mälestuste kogumisele keskendunud arutlusringi mitte kedagi.

Tunne Kelami esitlemine Balti keti aktiivse organiseerijana ja ERSP esiplaanile seadmisega loodud eksitav mulje on kurjast põhjusel, et Kelami juhitud partei oli Interrinde kõrval Eestis ainus poliitiline liikumine, kes ei osalenud Balti keti korraldamisel. ERSP organiseeris täpselt samal ajal oma alternatiivse „keti“ Eesti Vabariigi endisel riigipiiril.

Rahvarindelaste

arupärimiskirja põhjuseks on ka Euroopa raha kulutamine viisil, mis juba ette määras ürituse läbikukkumisele. Sama laadseid "pokazuuha"sid" tähistati juba vene ajal sõnaga "potjomkinlus". Üritus jäi mitte ainult formaalseks ja tulutuks, vaid võimendas ka väära teavet ja esindas moonutatavat mälu poliitilist praktikat. Et Balti keti korraldajatest mööda minna, tuli silmad kõvasti kinni pigistada, e-post unustada jne. Ja Savisaareta (kes pole praegu vähem tegus

ENDISELT HOOS: Tuli hingelised Rahvarinde liikumise toetajad Agnes Toimla (vasakul ajaloolise Rahvarinde mütsiga) ja Tallinna Ülikooli professor Rein Ruitsoo on jäänud truuks oma väärtustele ja põhimõtetele.

kui ajaloolises mälus) tulidgi häbenemata toime. (Kuuldavasti leiti oma maakodust Lõuna-Eestis üles Marju Lauristin, kes aga ei saanud tulla.) Veelgi häbiväärsem on prohmakate tagantjärele õigustamine.

Rõhutagem:

Balti keti algataja Edgar Savisaar ja enamik Balti keti põhikorraldajast püsisid seni tegusalt avaliku elu pildis. Rahvarinde tegevust peegeldavaid materjale, sh Balti ketiga seonduvat, koguti Rahvarinde muuseumi tarbeks. Lisaks on Lembit Koik kirjutatud Balti ketist raamatu. Mitte kellegagi tollastest osalistest ja teabeallikatest ei püütudki kontakti leida.

Internetiajastul pole valetamisel mõtet. Rahvusraamatukogu levitas väärtteavet, nagu oluiks Tunne Kelam Balti keti aktiivne korraldaja. See vale on tänaseks jõudnud teistegi raamatukogude, ajalehtede, kodanikeühenduste jne saitidele*. Aktsiooni korraldajate mälu poliitiline silmamoondus on andnud tulemusi. Kas keegi kannab selle eest ka vastutust?

Balti ketti

kaaperdav aktsioon annab lisatõuke tõsiste küsimuste esitamiseks mälu poliitika kohta avaramalt. Kas "Europeana 1989" Eestis on järjekordne märk ajaloo ümberkirjutamisest, millega Euroopas seatakse Balti keti korraldajate esi-

ritta selle aktsiooni ägedad vastased ja vaikitakse maha tegelikud korraldajad?

27. septembri pöördumisele kirjutasid alla **Ilvi Cannon, Kostel Gerndorf, Mati Hint, Arvo Junti, Rein Järlik, Aadu Jõgiaas, Ülo Kaevats, Henn Karits, Peet Kask, Lembit Koik, Ülo Laanoja, Rein Ruitsoo, Heinz Valk, Rein Veidemann.** ("14 pöördumine" on liitumiseks avatud kõigile, kes ei nõustu juba pikemat aega Eestis domineeriva minevikku ärastava mälu poliitikaga.)

* Ka Kesknädal avaldas "Europeana 89" pressiteate oma 31. augusti lehenumbri veebis – eesmärgiga informeerida toimuvast Rahvarinde tõelisi tegijaid.

Pärispatt ja poliitika

Lähenevad KOV valimised, kuid võib-olla ka parvlaeva Estonia huku, Eesti riigi, oktoobripöörde, reformatsiooni ja Maarjamaale nime andmise peatsed juubelid tekitavad paljudes inimestes küsimusi. Kui vana Eesti Vabariik ehitati üles sotsiaaldemokraatlikule alusele, siis tänane Eesti tugineb kristliku demokraatia maskiga varjatud äärmusliberaalsusele. On aeg varase Martin Lutheri kombel endalt küsida: kas ainult sina oled tark, kas ainult sinul on õigus ja kogu maailm eksib, või eksid sina ja hukutad nii palju inimesi?

KARL LUST
pensionär

Eesti on luterliku kultuuri-tüübiga ilmalik maa, nagu kogu ülejäänud Põhjala. Kui seal on loodud maine paradiis, siis siin on ebaõiglane klassiühiskond. Martin Luther nõudis armastuse asemel hüpet pimedas usust kuristikku, pannes kogu vastutuse üksnes inimesele, kes ei suutvat samas oma hinge päästmiseks vähimatki teha. Protestantlikus Euroopas kaitses inimest riskide eest riik, Eestis aga mitte keegi. Luther pidas sõnu isegi jumalikust sakramendist tähtsamaks. Nii on meie põhiseaduse sõnad kõikumast usust ja vankumatust tahtest säilitada eesti rahvas ja kultuur läbi aegade ning võõrandamatust iseseisvusest protestantlikule kultuurile iseloomulikult rohkem sõnad kui reaalsus. Kaasaja maailm on tilhti pime ja inimene piiratud, isegi enesele võõras. Seepärast vaetakse end ka minevikust lähtuvalt.

Isekus või ellujäämine? Luther tõstis esile õpetuse pärispatust (*peccatum originale*), mille vastu inimene oma jõududega on võimetu. Kui katolikuga õigeusu dogmatika järgi on inimestel vaba tahe sõltumata olukorrast, siis Luther nägi vaid kuradist orjastatud tahet. Praegune Rootsi kirik mõistab pärispatu all inimeste loomumast ja sügavalt juurdunud isekust, mis peab silmas omakasu ega hooli teistest. Kõige veenvam on näha pärispattu universaalsena – ühiskonna võõrandumisena, mis toimib läbi inimeste. Piibel räägib, kuidas juudid tahtsid oma poliitilist riiki (kuningat), Jahve hoiatas selle eest, ja kui rahvas oma nõudmistele kindlaks jäi, lubas ta isegi mitte vastata, kui see oma hädas tema poole kisenab. Mistahes riigivõim jagab hüvesid endale ja oma klassile teiste arvelt ümber. Iisraelis viis see ilmaliku ja vaimuliku võimu konfliktini. Revolutsioonieelsel Prantsus-

maal tundsid paljud vasakpoolsed mõtlejad ängi rahva kohutava viletsuse pärast. Valgustajad pidasid süüdlaseks feodalismi ja katoliku kirikut. Oma kaasaegsete inimloomust uurides leidsid nad selles nii halastust kui ka enesehivitamistungi. Väärtuste maailmas on Eesti äärmuslik: meile on peamised „ellujäämisväärtused“, kusjuures oleme selles mõttes ühel pulgal Zimbabwe ja Valgevenega ning langeda on veel võimalik Venemaa ja Moldova tasemele, kellega see skaala lõppeb.

Kui 17% Eesti lastest elab tõrjutuna vaesuses ja ilmajätuses, pole vaja teoretiseerida, miks sündivuskordaja on langenud 1,52-ni ja iive ei muutu positiivseks. Parempoolsed kardavad rääkida, et nende vaimse teejuhi J. S. Milli järgi on laste ilmaloome, kui pole elamisväärsed elu saavutamiseks vajalikku toitu ja haridust, kuritegu. Tegelikult erineb inimene teistest loomadest juba 7 miljonit aastat grupiviisilise elupoolusest, mis tagab järeltulijatele elu ka vanemate surma korral. Mõistus, töö ja rohke potents on selle teenistuses. Inimene on ühiskondlik olend. Individualism on uus nähtus. Ajalooliselt jagati enne karu liha ja nahk ära, et kõik, kes suutsid, jahil

Tänases Eestis on edu saanud erakondi, kes avalikumalt (RE) või silmakirjalikumalt (Isamaa ja IRL) on valimispropagandas rõhunud inimeste ihnsusele ja kitsale kasuahnusele ning praktikas ajanud odavate autode ja kalli leiva klassipoliitikat.

osaleksid ja pärast kisklema ei hakkaks. Loomadest rohkem kui inimestest hoolimine on loomuvastane.

Egoism ja poliitika

Prantsuse traditsioon on eristanud ühiskonnaga arvestavat enesearmastust egoistlikust enesearmastusest ja kasulikuks pidanud arukat egoismi, mis teenib kaasinimesi ja riiki. J.-J. Rousseau tegi sellest lähtuvalt selge vahe sisse üldiselt huvi väljendaval üldisel tahtel (*volonté générale*) ja omahuvide summal põhineval kõigi tahtel. See ilmneb siis, kui on vaja ohvreid tuua. Prantslased eelistasid Teises maailmasõjas võitlemisele kohvikus istumist. Eesti valitsev eliit on alati ohverdanud need, kes ei suuda enese eest seista. Kommunistid hävitasid just eliidi. Vastuolude lahendamiseks on pakutud

välja ühiskondlik leping. Utilitarismi põhjendaja Jeremy Benthami arvates tagab egoismi printsiip riigis maksimaalse õnne, mis tolaegsel seisuslikul, rangete klassipiirangutega Inglismaal oli õige. Käitumist hindas ta tagajärgedest lähtuvalt. Karl Marxil on tõe kriteeriumiks praktika kui ühiskonna materiaalne tegevus läbi ajaloo. J. Benthami teeneks jääb soov inimese kannatusi vähendada ja patuseks peetud ihulikke naudinguid kaitsta. Kuna seksi peeti surmapatuks, ei julgenud Robinson isegi üksikul saarel naistest mõelda. Bentham ei märganud lord Shaftesbury poolt juba sada aastat varem kirjeldatud sünnipäras „moraalset tunnet“ ega mingeid eetilisi motiive, seepärast saab lähtuda vaid kasust ja naudingust. Ta ei varjanud silmakirjalikult madalamaid motiive kõrgematega.

Tänases Eestis on edu saanud erakondi, kes avalikumalt (RE) või silmakirjalikumalt (Isamaa ja IRL) on valimispropagandas rõhunud inimeste ihnsusele ja kitsale kasuahnusele ning praktikas ajanud odavate autode ja kalli leiva klassipoliitikat. Nüüd on valimiste põhiprobleem selles, kas Tallinn suudab alternatiivi pakkuda või hävitab parempoolne Eesti end ise.

Mis on tõde?

Nii küsis Pilatus Jeesuselt, olles kindel, et seda pole olemas. Aga tõeta pole ka vabadust. Vana-Kreeka filosoof Parmenides kirjeldas oma sõitu õiglusejumalanna Dike juurde upanišaadidest tuntud kujundlikus hingevankris. Ta lahendas jumalannalt saadud raskeima ülesande mõistuse abil, leides, et olev on ja mitteolevat ei ole, s.t. olev ei muutu. Siit sai alguse

PONTIUS PILATUS PESEB KÄED PUHTAKS: Tänaseid noori ja vanu Pilatuseid näeme kerkimas nagu seeni sügisel. Karl Lust küsib: Mis on tõde? Sest nii küsis Pilatus Jeesuselt, olles kindel, et seda pole olemas. Aga tõeta pole ka vabadust. Mis tõde ja vabadust leiavad kord tänased Pilatused, näitab tulevik. Ja kohut mõistab ajalugu.

Siena katedraali kunstimuseum (Itaalias). Fragment Duccio di Buoninsegna maalist „Pilatus peseb oma käed puhtaks Jumala poja surmast“. Repro

julikud kujutlused, mis muudavad edukad uhkeks ning mis suruvad rahva süütunde ja stressiga põlvili; viimane toob haigused ja surma. Ka anded ja tahe ei maksa midagi – Eesti majandusel kulub Euroopa keskmisele tasemele jõudmiseks hinnanguliselt 40 aastat. Seega saab võitlus käia ümberjagamise pärast, mis on nullsumma-mäng, kus ühe võit on teise kaotus. Õigeusk paneb kogu vastutuse inimesele ning on seadnud ta eesmärgiks pühaduse ja pakkunud välja rohkelt õndsusvahendeid, sh pool aastat kestva paastu. Väga häid inimesi ja pühakuid on Venemaal alati ette tulnud, aga rahvas ja ta elu on olnud juba viimased tuhat aastat jube. Või vastupidi – ränkades oludes sünnivadki pühakud. Siin tuleb ilmsiks ränk mõtlevääratus: millegi tõestamine või kummutamine, lähtudes erandist või tervikust välja rebitud üksikjuhtumist, ning – mis halvim – erandi muutmine reeglaks.

Kui F. Nietzsche 1882. aastal kirjutas, et rahvas on Jumala tapnud, tähendas see seni tsiviliseeritud maailmas kehitud hea ja kurja kohtade vahetamist ning moraali suvalisust.

Eestis said kõik kuriteod ja rüvedused Mart Laari esimesel valitsemisajal eetilisel talutavaks, sest toimus kapitali esialgne akumulatsioon. Kadus saksa kultuurimaailmale omane au, kohuse ja pühaduse tunne ning südametunnistus. Võitis ameerikalik pragmatism: kõik, mis olelusvõitluses edu ja raha toob, on ilus, hea ja õige. Nii lunastati pilet hukuvale laevale, kus – nagu Sven Mikser ütles – pole probleemiks toolide ümbertõstmine.

Usk ja ülbus

Usupuhastajad kirjeldasid, lõid ja loovad tänaseni uut inimest, kes pole mitte patust haavatud, vaid üdini rikutud, st Jumalaga ühismõõdetu. Luther asendas

Piibli peakäsu – armastada Jumalat ja kaasinimest (5Ms 6,5; Lk 10,27) – pimedas usuga, mis tähendas ka usaldust ja vaenu mõistuse kui „saatana hoora“ vastu. Aristoteelse loogika asemel kasutas Luther Piiblile sarnast, kuid paradoksaalset ja absurdset mõtteviisi, mis ise kisub kiiva.

Eesti peavoolumeedia on selle

Mart Laar ja Boriss Jeltsin upitati võimule Lääne raha ja rahvale seni tundmata poliitpropaganda abil.

abil inimeste mõistusega oma töö teinud. Lutherile tähendas usk ümbersüüdi Jumala orjaks, kes talub piiritut ebaõiglust ja pööraseid kannatusi kui kuninglikku ehet, olles samas süüdlasena väärt igavesi piinu. Neid tulebki endale soovida, siis tekib lootus armule. Selline usk tuleb taevast ilma inimese abita ja on antud tuhandest ühele. Kui inimene või rahvas endale ise häda kaela tõmbab, on see hukatusse viiv „saatana rist“.

Kui Eestis uue õpetuse järgi tegude läbi õndsaks ei saa, pole mõtet meenutada Rahvarinde hiigeltööd ega tänada vanaid. Kui suuri ja pisikesi patte peetakse üheväärseks, pole mõtet meenutada rahva ja riigi vara riisujaid, vaid otsida pisieksimusi. Eesti Kongress ja Eesti Komitee töötasid välisraha eest. Mart Laar ja Boriss Jeltsin upitati võimule Lääne raha ning rahvale seni tundmata poliitpropaganda abil. Reformierakond (RE) liigutas võimule saamiseks kümneid miljoneid dollareid. Parempoolsed ei väljenda rahva tahet. Kui inimlikud pahed ja patud on mõistetavad, siis pärispatuks pidasid vanad kreek-

lased ja kristlikud usuteoreetikud ülbust olla ise Jumala, kultuuri, ühiskonna vms asemel. Sellega käivad koos ükskõiksus teiste suhtes ja vale.

Kunagi lubas IRL valimistel Tartus igale lapsele 1000 krooni kuus, aga võimuliidus RE-ga jättis kaasrahastamata noortekeskuse, linnaraamatukogu ja kunstimuseumi ehituse, 1000 kroonist lapsele rääkimata.

Prantsuse revolutsioon keelas usu ära, kuna sellest lõikavad tulu petised, samuti egoismi. Sel ajal nõudis moraal teistele elamist, et need samaga vastaksid.

Kaks isandat

Uude Maailma sõideti jumalariiki rajama ja usk on seal tänini sunduslik, valida saab 30 000 eri usu vahel. W. James soovitas eelistada sellist, mis ära tasub ja rahuldust pakub. See on paganlus. Religiooni eesmärk saab olla religioosne – elutäius, vabanemine, teispoolsus vms. Tegelikult näitas James sündmuste kaosena ja inimest teadvuse voona; see viib mõtled ühiskonna muutmisele kõrvale.

Benjamin Franklin taandas ka usu ja vooresse kasulikkusele ning ülistas *self-made-man* 'i, keda elus juhib raha. Lutheri arvates on raha ja omand head, kuid nende tagaajamine kõike muud ehjendades kõige üldisem abajumal. USA rajasid vabamürlased ja sellesse salaseltsi on peale ühe erandi kuulunud kõik presidendid. Nad teenivad Piibli Jumala vastast Jabuloni, keda peetakse maailma tõeliseks valitsejaks. Kaht isandat korraga teenida pole võimalik (Mt 6,28; Lk 16,13). Sellest tulenevalt on konflikt ellu sisse kirjutatud.

Esialgu eksportisid ameeriklased rummi, tubakat ja puuvilla. Vaba maa saamiseks hävitati indiaanlased ja raskemaid töid tegid orjad – nii mustad kui ka valged. Sellest tuli kodusõda. Prantsuse ajaloolane Alexis de Tocqueville märkis aastatel 1831–1832 Ameerika demokraatiat uurides, et inimeste ainus kindel tugipunkt on nende isiklik huvi. Enamuse türannia võtab kodanikelt vabade sõltumatuse ja diskussioonivabaduse; iseseisvalt mõtleja saatuse on põlatuna hüllem kui surm. Töölised on peremehe ees kaitsetud ja orjade elu veel rängem. Mis Eestis praegu põhimõtteliselt teisiti on?

Püss, papp ja paber

Ameerika tõeline vaimus ja ellusuhtumine on pragmatism. Filosoofiliselt põhjendas seda Charles Sanders Peirce, kelle järgi seisneb tähendus ja teadmiste sisu nende praktilises kasulikkuses, eeskätt aga aistingutes.

Paraku võib tegudeõpetusest lähtuv kasu olla piiratud, edu ajutine ja mõnes teises kultuuris rakendades katastroofiliste tagajärgedega, näiteks Venemaal. Ronald Reagani

Vastasseisude kroonika Tiit Madelt

madalate maksude poliitikat pooldanud alamklass ja osa keskklassist vaesused, raha läks rikastele ja elatustaseme säilitamiseks hakati võtma välislaene. Külma sõja kriitilistel perioodidel ja hiljuti maailma lõppu kartes ehitasid pered endile eravarjendeid. Relvatöösturid pole peljanud tuumasõjaga riskida, sest nende kasumimarginaalid on suurimad ja rahvas saab tööd. Tulirelvi pole Ameerikas erisikudel enesekaitseks vähem kui riigis elanikke. Ökokatastroofist märgatakse kohalikke loodusõnnetusi. Kuidas saab sellises ühiskonnas vältida tõe otsa vaatamist? Esmalt muidugi meelt lahutades, aga ka uskudes ja sõnu tehes. Anglo-ameerika filosoofia uurib elu asemel

Enamuse türannia võtab kodanikelt vaimse sõltumatus ja diskussiooni-vabaduse; iseseisvalt mõtleja saatus on põlatuna hullem kui surm.

keelt ja tekste, näiteks pole inglise eetiku George Edward Moore'i arvates hea ja kuri määratletavad, analüüsida saab moraali keelt. USA kaasaja suurim filosoof Richard Rorty eitas objektiivset tõe ja väitis, et meil on juurdepääs ainult oma uskumustele, mis sest, et kõik end silmakirjalikult petavad. Kaob reaalsus ja isiksus ning tõe nende kohta. Nii saab väike eliit rahu edasi rahva arvel rikastuda ning maailmavalitsemiseks liberaalselt demokraatiat ja turumajandust kõigile peale suruda.

Rahva hüvang

on ülim seadus (C. A. Helvetius). Tõeline valik ja vastutus on poliitiline, sest usul ja eetikal pole elule tuntuvat mõju. Kui meie riigi juhtkond lubas omal ajal N. Liidul väed sisse tuua, tabasid kohutavad kannatused kõiki Eestis elanud inimesi. Nüüd on kristlikud demokraadid oma sõna öelnud ja valitsevad äärmusliberaalid. Kui otsida kurja juurt inimeses endas, on selleks ülbis. Pisike võimalus midagi teha on fantaseeritud absoluudiks. Uskmatuse ja ilmalikus ehk täiskasvanuks saanud maailmas levinud arusaam endast kui elu üle valitsevast on illusioon, mida loob massimeedia. Võib-olla tuleks end vähem ülistada või süüdistada ning mitte näha oma tahet ja isikut üksnes vabana.

Meil on aega veel otsustada, kas rahva hävimisega alandlikult leppida, või hakata Eestis nälginemise ja suremise vabariigile ei ütleva, eesmärgiga sõlmida õiglasem ühiskondlik leping.

Majandusteadlasest ajaloolaseks muutunud Tiit Madelt ilmus tänava järjekordne ajalooraamat "Valitsejate vastu". Sellesse on koondatud kirjeldused enamikust suurematest Eestimaa pinnal toimunud riigivõimuvastastest aktsioonidest alates Mahtra sõjast kuni tänapäevani välja. Raamatusse on kogutud suur hulk teavet, mille otsimine ja leidmine erinevatest allikatest oleks huvilise jaoks tunduvalt tülikam. On ju lõppu paigutatud allikaloendis 45 teost pluss internetileheküljed vastavatel teemadel.

ENDEL RIHVK
vaatleja

Kõnealuse raamatu 12 peatükki kirja pandu võib omakorda jagada nelja ossa vastavalt sellele, millise riigikorra ajal toimunud on jutt: Tsaari-Venemaa, Eesti Wabariik, NSV Liit, taasiseseisvunud Eesti.

Ammuste aegade kaja

Esimesed kaks peatükki on pühendatud Eesti maarahva ja tärgava töölisklassi spon-taansetele vastuhakkudele balti parunitele ja Venemaa isevalitsusele 1858. aastal Mahtras, 1905. aastal Tallinnas ning samal aastal toimunud mõisate põletamisele üle terve Eestimaa. Neid sündmusi on kirjeldatud küllaltki detailselt: ära on toodud palju nimesid, põletatud mõisate asukohad ja mässajatele mõistetud karistused. Saame teada, et Mahtras hukkus vahetult 7 talumeest, Tallinna Uuel turul sai surma 94 inimest, mõisate põletamine maksis 361 inimese elu.

Sõjaeelse Eesti Wabariigi ajast on käsitletud kaht olulist sündmust. Neist esimesest – Nõukogude Venemaa ja Eesti põrandaaluste kommunistide poolt organiseeritud 1924. aasta 1. detsembri mässust – on kirjutatud ja räägitud palju nii nõukogude ajal kui ka tänapäeval (mõistagi erinevas võtmes). Kuna hiljuti linastus Eestis ka selleteemaline mängufilm "Detsembrikuumus", siis pole raamatu autoril siia kuigi palju uut teavet lisada.

Seevastu teine sündmuseahtel – vabadussõjalaste (vapside) organiseerimine ja ettevalmistused võimule pürgimiseks ning sellele järgnenud

Konstantin Pätsi ja Johan Laidoneri riigipöörde pole tänapäeval eriti laialdast kajastust leidnud. Põhjuseks võib olla see, et toonaseid sündmusi saab mitmeti tõlgendada ka Eesti tänaste poliitikute poolt. Made raamatust saab toimunust piisava ülevaate. Autor mõõnab, et vapsidel polnud mingit vajadust ega kavatsust korraldada sõjaväelist riigipööret, sest peatsel valimistel oleks nad saanud kindla peale võimule. Seevastu tegutses Päts neid elimineerides igati seadusvastasel, kuigi ta suutis hiljem meedia toel kujundada rahva hulgas vastupidise hoiaku. Milliseks kujunenuks Eesti tulevik siis, kui vapsid isigitüüri juurde asunuks, seda ei sõanda ka Made tagantjärele ennustada. Nõukogude võimu vastastest aktsioonidest kirjeldatakse raamatus põhjalikumalt metsavendlust, dissidentlust ja Läände põgenemist. 1941. aasta suvel ja peale 1944. aastat tegutsenud metsavennauksustest ja nende tegevusest antakse küllalt põhjalik ülevaade koos andmetega üksikute isikute ning nende saatuse kohta. Võib arvata, et siit leiab nii mõnigi lugeja uusi teateid oma sugulase või tuttava saatusest.

Dissidentide kohta on uudset teavet vähem, sest neist on meil ka varem piisavalt palju kirjutatud ja räägitud. Küll leidub aga senisest enam teavet nende inimeste kohta, kellel õnnestus "kommunistlikust paradiisist" mingil moel välja pääseda või kes seda üritades vahele jäid. Sellega seoses ei lähe Made mõõda ka levinud väitest, et paljud Läände pääsenud olid tegelikult KGB agendid. Autor seda seisukohta ümber ei lükka, kuid hoidub kellelegi näpuga näitamast.

Eesti Wabariigi taassünd ja selle vastased

Tänaste poliitika huviliste jaoks on kahtlemata kõige huvitavamad raamatu viimased peatükid, kus räägitakse Eesti vabanemisele eelnenud ja järgnenud sündmustest. Siin pole autor olnud pelgalt kroonik, vaid neist sündmustest vahetu osavõtja.

Eesti taasiseseisvumisele eelnenud sündmusi alates Rahvarinde tekkimisest kuni iseseisvumisotsuse langetamiseni toonases Ülemnõukogus 20. augustil 1991. aastal käsitleb Made küllaltki objektiivselt. Tema raamatus leiab veelgi kinnitust nüüd juba mitmest allikast saadud tõdemus, et Eesti Komitee oli väliseestlaste poolt inspireeritud ja rahastatud ettevõtmine, millel puudus igasugune rahvusvaheline legitiimsus.

Taastatud Eesti ajast käsitletakse raamatus nn jäägrikkriisi ja Pronksiöö sündmusi. Kuna Jäägrikkompanii lugu on üsna põhjalikult kirja pandud raamatus "Kui Eesti oli kodusõja lävel", siis pole Madel sellele palju juurde lisada. Kahjuks ei saa aga ka tema käsitlusest täit selgust selles, mis põhjusel asus Mart Laari isamaaline valitsus ahistama kompaniid, mis oli omal ajal loodud ERSP ja Eesti Komitee algatusel ning nende endi jõustruktuurina.

Made hinnangud opositsioonipoliitikutele

Raamatu lõpus arutleb Made demokraatliku riigikorralduse üle ja leiab opositsiooni olevat vajaliku võimalolijate vaos-hoidmiseks. Täna Eestis opositsionääriks number 1 nimetab ta Edgar Savisaart, kelle iseloomustamiseks ta kulutab neli lehekülge. Iseloomustus on üldjoontes tunnustav, kuigi ei puudu ka kriitilised noodid. Ülejäänud opositsioonipoliitikute nimetab ta korra vaid

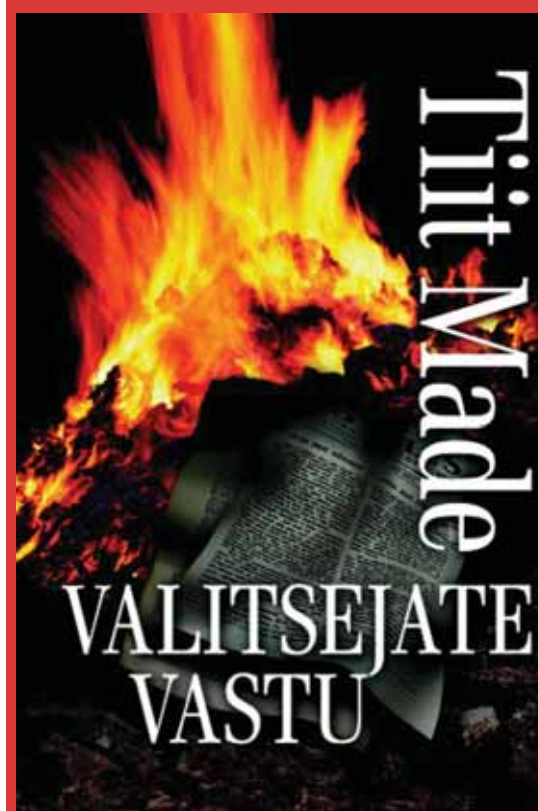

Foto: Indrek Veiserik

TERAV SULEMEES: Tiit Madelt ilmus ajalooraamat "Valitsejate vastu", millesse on koondatud kirjeldused enamikust suurematest Eestimaa pinnal toimunud riigivõimu vastastest aktsioonidest alates Mahtra sõjast kuni tänapäevani välja. See on eriti vajalik lugemine just praegu, arvestades tänast olukorda, kus rahvas ei jaksa enam madala palga eest orjata, kuid valitsejaid see ei kõiguta.

Samas kutsusid Eesti Komitee ja selle esindusorgan Eesti Kongress rahvast üles boikoteerima neid Rahvarinde poolt algatatud ettevõtmisi, mis lõppkokkuvõttes viisid Eesti iseseisvuse veretu taastamiseni. Kui see oli aga teoks saanud, siis hakati kõikjal levitama seisukohta, et see kõik oli Eesti Kongressi, ERSP ja Isamaaliidu teene. Made kirjutab: "...sisuliselt oli Rahvarinne olnud see ühendus, kes oli teinud kolm ja pool aastat tõhusat tööd valmistades nii rahvast kui ka poliitilisi otsustajaid ette radikaalsete otsuste vastuvõtmiseks" (lk 479). Ja edasi: "Pärast iseseisvuse taastamist toimus Eesti poliitilise propaganda maastikul tüüpiline manööver. Eesti Komitee tegelased asusid end reklaamima iseseisvuse sisuliste taastajatena, kes selle Ülemnõukogule tingimusi dikteerides ära tegid" (lk 481).

Pronkssõduri-saagat kirjeldades asub Made ühemõtteliselt õigustama Andrus Ansipi valitsuse tegevust, väites, et Tõnismäe monument oli eestlastel pinnuks silmas ja andis venelastele kaks korda aastas võimaluse oma allumast demonstreerida. Ta ei lausu sõnagi sellest, et Tallinna linnavalitsus oli juba väga lähedal kokkuleppele vene kogukonnaga monumenti rahumeelseks ümberpaigutamiseks. Autori suhtumisest kumab läbi vaenulikkus tänases Eestis elavate venelaste suhtes ja ta leiab, et katsed integreerida neid eesti ühiskonda on asjatud. Paraku ei tunnista Made seda, et Ansipi valitsuse tegevus Pronkssõduriga seoses süvendas tunduvalt eestlaste ja vene kogukonna vahelist lõhet, riigile tekitatud majanduslikust kahjust rääkimata.

Sven Mikserit ja pühendab paar lauset ka Eiki Nestorile, kes on tema arvates "tüüpiline nõukogude ajal trial-günekoloogiks nimetatud arvamusalaldaja" (lk 575). Vaatamata sellele, et Made kiidab oma endise võitluskaaslast Savisaare poliitikas vajaliku paksu nahka, ei jäta ta soodsalt juhul kasutamata võimalust selle naha paksus proovile panna. Nii leiab ta 254. leheküljel, et Savisaar püüdis peaministrina juurutada ostutšekke metsavendade eeskujul. IME-ettepanekust kirjutades leiab Made, et Mikk Titma allkiri pandi sellele ettepanekule KGB nõudmisel, kuid Savisaar sellest teisi ei teavitanud (lk 422).

Kokkuvõttes: kõnealusest raamatust võib leida palju objektiivset teavet, mis on küll mõnel juhul garneeritud subjektiivsete seisukohtadega.

Tänu Iisraelist

Rahvarinde muuseumi avamise eel saatsid korraldajad kutseid laiali kõigile tollastele aktiivsetele tegijatele. Üks kutse läks ka Iisraeli, kus täna elab Rahvarinde I volikogu liige, Juudi Kultuuriseltsi esimees Samuel Lazikin, kes osales Rahvarinde egiidi alla loodud Rahvuste Foorumi tegevuses. Lazikin lahkus Eestis 1990. aastate keskel. Kutsele tuli Iisraelist ka vastus.

Lugupeetud Tallinna linnapea hr. Edgar Savisaar!

Olen Teile väga tänulik saadetud kutse eest! Olen õnnelik, et aastakümnete eest oli mul au kuuluda Teile juhitud Rahvarindesse! Eesti iseseisvus oli mulle nõukogude okupatsiooniaastatel südames. Alles Iisraelis sain teada, et mu perekond elas Eestis pea 250 aastat! Minu vanemad sündisid Eesti Vabariigis ja tänan Jumalat, et elasin selle taastumiseni!

Eile lõppesid Lehtmajapäevad ja alles täna loetud kutse ei võimalda mul kahjuks seda enam kasutada. Ometi tahan Teile kinnitada, hr. Savisaar, et oleksin õnnelik kui saaksin siit, Iisraelist, Eestile kasulik olla!

Teile edu soovides siiralt
Samuel Lazikin

Tallinn 10130
Toom-Rüütli 3/5

www.kesknadal.ee

Meenub Balti kett

Kui sain teada 10. oktoobriks ümber Toompea kavandatavast inimketist ehk Ringkaitseringist, tuli meelde Balti kett, kuhu osalema sõitmist olin organiseerinud ka mina.

Balti ketti seisma sõitmiseks võimaldati majandist kolm bussi, muidugi tasuta. Koostasin sõitsoovijate nimekirja, jagasin minejad busside vahel ära ja koostasin marsruudi, mispidi sõitjaid bussidesse koguda. Iga bussijuht sai aadressidega nimekirja ja igasse bussi sai määratud sõidukorraldaja. Korraldamine õnnestus – kõik soovijad jõudsid Balti ketti ja tagasi koju õnnelikult.

Esimene kogunemispeatus oli Elva turuplatsis, seal edasi läks bussikolonn Karksi-Nuia suunal. Algul määratud paika Karksi-Nuiast

Viljandi suunale meie ei jõudnud, vaid enne Karksi-Nuiat suunati meid Lätimaa poole. Teedel olid ummikud. Sõitsime edasi, kuni peatasime bussid siis, kui oli aeg seista ketis.

Need kolm rahnu Kärus (Rapla maakond) põlis-tavad 23. augustil 1989 Balti riikide vabaduspüüdlusi kehastanud inimketi üle aegade, sest inimesed on ajalikul, aga kivid igavesed.

Seal, kus olime, oli kett kaherealine. Edasi sõitsime Lätimaa suunal ja me jõudsim ka piirile. Sealsetid üritusi võib meenutada ülivõrdes. Lätlased olid toonud piirile sületäite kaupa gladioole ja nende vahel põlesid mureküünlad. Panin minagi sinna oma küünla. Sain viibida Balti ketis väga üritusterohkes asukohas ja kogu eluks kaasa võtta erakordselt meeldivad muljed.

Soovin, et 10. oktoobri inimketi oleks samasugune, heade muljete rikas ja viiks täide talle pandud eesmärgi.

Osaleksin isegi, kuid eluaastad panevad osavõtule piiri. Osalejatele aga soovin meeldivaid muljeid!

Asta Rennit-Luksepp, Elva, Tartu maakond

Pildikesi mitmetest valimistest

Isa ajab auto varju alt välja ja viib pere valima. Lapsed jäävad koju telekat vaatama. Valimisjaoskonnas on saal lilledõhna täis ja muusika mängib. Muikussuised näitsikud istuvad pika laua taga ja ootavad valijaid. Vaatlejate valvsad pilgud jälgivad teraselt inimeste liigutusi.

Kui sedelid on allkirja vastu kätte saadud, läheb Isa valimiskabiini ja tõmbab kardina ette. Ema ja Vanaema, kummaldi sedelid peos, jäävad ootele, millal nende kord valimiskabiini pääseda.

* * *

On puhkepäev. Isa paneb arvuti tööle ja kutsub pere valima. Lapsed leiavad ajalehe, mis onude-tädide pilte täis ja jooksevad õhinal Isa juurde. Kõõgist tuleb Ema, rätiga käsi kuivatades. Vanaema jätab kudumise pooleli ja kobib ka lähemale.

„Noh, kellele siis ka oma häälekesed anname?“ küsib Isa, pilguga kaasvalijate palgeid paitades. Ema osutab näpuga ühele tädipildile ajalehes – too pidavat nii armsalt vaatama. Vanaemale olevat üks härra juba ammu meeldima hakanud – jutt olevat tol sihuke arukas ja edev polevat ta kah.

Isa suunab pilgu aknavalguse poolt, räägib natuke Eesti majanduse kiirest kasvust ja kõige

väiksemast riigivõlast ning arvabki teadvat, keda tema perel valida. Ema laseb pilgul landeda ja läheb tagasi kööki. Vanaema asub jälle vardaid liigutama. Isa klõbistab otsustavalt arvutiklahve. Lapsed valivad omasoodu, üksteise võidu ajalehes trükitud pilte näpuga torkides.

* * *

Memm elab üksi linnaservas väikeses majas. Minia käib teda mõnikord vaatamas. Täna on tal ka läpakas kaasas.

„Noh, memmeke, kas valime ka?“ küsib ta arvutit tööle sättides. „Kellele siis oma häälekesed anname?“

Üks härra mõlgub memme meeltes. Esimest korda oli ta teda näinud Pärnu teatris. Saal oli inimesi pungil täis, isegi õues seisti ja kuulati kõlarist. Üks Moskva härra oli seal ka veel. Julged mehed olid – seisid laval ja ajasid sõukest riigivastast juttu, et suisa hirm oli kuulata... See oli ammu, aga ikka meeles veel.

„Eks ikka Edgarit valime,“ arvab memm muiates. Ta paraku ei näe minia krimpsus nina seda nime kuuldes. Ka seda ei näe memm, kuidas tema soov hoopis ühe teise nime manu klikatakse.

Lembit Kärid, Pärnu

Kas taluvuspiir on lõpuks ületatud?

Sellise pealkirja all andis majandusteadlane ja psühholoog Anne Tuurand 31. augusti Õhtulehes objektiivse ülevaate ja hinnangu sellele riigis toimuvale, mis on valitsuse ajuvaba tegevuse tulem.

Oravate loosung „Uhke Eesti üle!“ tekitab küsimuse: Kas see on Tallinn, mille üle oravad uhkust tunnevad, kuna ülejäänud Eesti on ju valitsuse tegevuse häbiplekk?

Ansipil koos Laariga oleks soovivat paar nädalat sõita mööda Eestimaa, et tunda uhkust oma töö üle. Siin on külasid, kus ei kohta ühtegi alalist elanikku, ja teisel liigub külavahel vaid mõni üksik vanur.

Minu sünnimaal Kassari saarel oli sõja eel 114 põllundusega tegelevat talu, lisatulu saadi kalandusest. Tänapäeval piisab sõrmedest, et loendada majandeid, kus veel mingil määral tegeldakse

põllundusega, kalandus on aga kauge minevik. Esmane vastutus maal tehtu eest lasub Laaril. Andestamatu lollus oli heal järjel olevate kolhooside likvideerimine. Kogu toimunu suhtes lasub kaasvastutus neil, kes seni on valimistel toetanud IRL-i ja Reformierakonda. Kaudne vastutus lasub aga ka neil, kes ei suvatse üldse valimistel osaleda.

Lähenevate kohalike võimuorganite valimiste eel on varjusurmast ärganud igasugu karjeriste ja mahhinaatoreid, kes püüavad Tallinnas võimu haarata. Usun, et tallinlastel on ülevaade väljaspool Tallinna toimuvast ja nad ei lase end tulumate poolt haneks vedada, vaid hääletavad üksmeelselt pealinnas seni võimul olnud Keskerakonna kandidaatide poolt.

Elmar Hollmann, Kärkla, Hiiumaa

Sõbralik hinnang T. Lausingule

Kahju 03.10.2013 15:54 Tarmo, ole mees ja lõpeta see mage soga ära. Ausalt, jube hale mulje jääb. Esiteks pole see originaalne, teiseks on sellest rääkida hilja, kolmandaks oled sa tänu külaski ikkagi hästi elanud, neljandaks on see odav ning läbinähtav, sest valimised on tulemas ja viiendaks jätab see kõik sinust müüdava ussikesse mulje.

Endine üikoolikaaslane, parteitu kõrvaltvaataja

Terane tädi pahandab

„Mis nad seal õiendavad, et kõik need Edgari avamised on räpased ja puha?! See on tema nelja aasta töö kokkuvõte. Poliitik peabki näitama, mis ta on teinud.

Teised näidaku ka! Las Parts ajab oma elektrituru letti! Las Ansip avab, mida tema on ehitanud! Ja mida ta on teinud üldse?! Isegi Rahvusraamatukogu vaagub hinge – laseb oma töötajaid lahti ja vähendab lahtiolekuaega, sest pole raha, et kallimaks mineva elektri eest maksta.“

Pahane valija Eestimaa tühisust täis tanumalt

Appikarjekiri toimetusele

Sündisin Tartus 7. mail 1947. a ajakirjaniku perekonnas. Minu noorema poja Alo hukkamise tõttu 16. juunil 1990 invaliidistusin. Olen nägemis- ja liikumispuudega pensionär. Kuna ma tarvitan palju arstimeid, prille, valget keppi jne, jääb pension pisikeseks. Ja nii ma siis külmetan siin oma korteris. Talvel on suures toas ja köögis 7–10 miinuskraadi. Tartust abi ei saa. Olen käinud 2011. aastast mitmete abilinnapeade ja ka linnapea kabinetis vastuvõtul. Olukord ei ole muutunud.

8 aastat elan mina, suhkruhaige, ilma gaasipliidita. Selle äraviimiseks ukse tagant andis ENE ERGMA (kes elas sel ajal meie majas) korralduse majahoidjale.

Kellegi asi ei ole, kuidas invaliid elab. Palun abi!

Raja Viira

Tartus, 26. septembril 2013

Kaaskirjas:

Olen Raja Viira, tartlanna, 66-aastane, Keskerakonna liige. Ei oska enam kuhugi pöörduda, seepärast kirjutun ajalehele Kesknädal.

Kirbutsirkus

On olnud palju ministreid, küll vastsemaid, küll varatseid, kes sambaga, kes sambata, kes vagurama lambana.

Kõik läbi toolid proovitud, küll soovimatud, soovitud, — ei saa sest õiget valitsust nii aina ümber valituist.

Kes saandki hääled rahva poolt, et kanda rahva heaks hoolt... Käib kaklus tagatubades, kes keda pukki lubades.

Kes keda rohkem rublades, kas eurodes või dollareis on turgutanud pirakalt, et saada riigipirukast.

See kirbutsirkus siiani a'ab auru vileks viimase. Ei olegi, kes teeksid tööd, kes kuigi valija peost sööb.

Üksteisel tünge keeravad ja jalga taha panevad. On tühi Riigikogu saal, kui miskit otsustada sääl.

Kõik ammu paigas teadjail, suud pirukale seadjail. Küll nõutult käpa püsti aad, kuis muidu nutsu kätte saad.

Ja tühja aadetest või aust, — lööb välja reheapplik taust, müts pihus iga andja ees, et koogutustest kõver mees.

Kui vene karu limpsab keelt, meil olla püütakse ta meelt, kõik klauslid koristame eest ja loobume või välisveest.

Kui Brüssel pisut peeretab, siis Toompeal tundub – teretab. Tal pühiks valitsus või peed, kui aitaks pugemisel see.

Nii ostmatud kui puhas plats küll kangem olla võinuks nats. Ei mängiks maha Maarjamaad, no kust sa teist siis juurde saad?!

Losa lõpp. II ja III osa loe:
www.kesknadal.ee

VÄINO UBINA, Tallinn-Mustamäe

Ajakirjandust Eestis pole enam varsti olemas

Olen viimased 15–20 aastat mõtisklenud selle üle, kas Eestis on veel alles jäänud reaalsed, vastutustundlikku ajakirjandust. Õppisin umbes 35 aastat tagasi Juhan Peegli juures Tartu Ülikoolis ajakirjandust. Kahjuks pole mul enam sellest õpetusest tänases Eestis midagi kasu. Meie ajalehtede nn ajakirjandus esindab minu jaoks arusaamatut mingit manipuleeritud tege-likkust, Rahvusringhäälingut

kuulates ja vaadates jääb mulje, nagu töötaksid seal ajapestud zombie'd või hullud. Kas on tõesti mõeldav, et keegi neist ei saa aru, et inimesi – lugejaid, kuulajaid, vaatajaid – huvitavad hoopis teised probleemid kui Andrus Ansipi valitsuse kiitmine!? Lugesed ajalehtede portaalidest kommentaare, jääb mulje, et suur osa eesti rahvast on kaotanud terve mõistuse. 25 aastat tagasi püüdsid eestlased

leida endale liitlasi siinsete vene keelt kõnelevate inimeste seast. Täna jääb mulje, et Delfi jt portaalid püüavad igal võimalikul kombel ärritada venelasi üles uueks Pronksi-ööks. IRL-i linnapeakandidaat Eerik-Niiles Kross teeb omalt poolt kõik selleks, et korraldada Tallinnas uut märulit. Kas see on tõesti eesti rahva huvides!? Põhjamaades kehtivad seadused, mille järgi avalikus

ruumis, ka väljaannete portaalides, avaldatud sõnumid on samuti „ajakirjandus“ ehk nende eest vastutavad mitte kirjutajad ise, vaid selliste sõnumite avaldajad. Ükski eraisik ei saa ju avaldada oma arvamust ilma vastava väljaande abita. Miks sellised asjad ilmutavad? Kelle huvides? Kas tõesti Delfi omanikud või Eesti Meedia soovivad korraldada Tallinnas ja mujal uut Pronksiööd, et sellega tõkes-

tada üksnes Keskerakonna valimisvõitu!? Olen hämmelduses, olen segaduses, olen häiritud sellest jõhkrast propagandast, mida peavoolumeedia väljaanded iga päev edastavad. Kas tõesti Savisaare kui linnapea jätkamise tõkestamine väärib järjekordse märuli korraldamist Tallinna öös!? Ei olnud ju Pronksiöö midagi muud kui tänase valitsuskooalitsiooni inspireeritud ja planeeritud

sündmus. Ehk aitaks juba! Kas tahetakse Tallinna tänavatele verd!? Verd, mida Rahvarinne suutis 25 aastat tagasi oma tasakaaluka ja väärrika tegevusega vältida. Kas tänane Eesti valitsus tahab tõesti verd Tallinna tänavatele!? Pühapäeval tehti pommiähvardus Solarise keskusele. Kes tegi, võite arvata kolm korda, ja te ei eksi!

Mart Ummelas

Kas röömustada koos IRL-i ministritega?

Minu aknaks maailma on mu kaasa, teler ja raadio, ajalehed ning muudugi telefon. Haigus ei lase mind juba aastaid liikuma. Seda enam huvitab mind kõik see, mida infokanalitest loen, kuulen ja vaatan. Oma arvamus olen jaganud ka saadetes helistades.

Kui kuulen, et meil Eestis on kõik korrast ja elu läheb üha paremaks, röömustan minagi. Kui IRL räägib, et ta on täitnud valijatega lepingu ning kodukulud on vähenenud, tahaks jälle röömustada. Oot-oot, liikuda ma ei saa, aga mõistus on veel selge. Mille üle siis öieti röömustada? Elektri hind on tõusnud, poes on kõik toidukaubad kallinenud, arstirohud maksavad rohkem, bensiinihind on kerkinud, küttekulud samuti. Pension on küll veidi tõusnud, aga mitte kuidagi ei kata elukallidust.

Kas mind ja kogu rahvast peetakse nii rumalateks, kes millestki aru ei saa? Nüüd kuulen, et valitsus ei soovi laste huviringe, vastupidiselt lubatule, rahastada. Õpilastele määratud toiduraha koolides on haletsusväärset väike ja gümnaasiumis õppijad riigilt tasuta lõunat ikka veel ei saa. Loen, et meie põllumajandusele on järgmistel aastatel ette nähtud kõige vähem toetusi kogu Euroopa Liidus! Politsei- ja Päästamet on alarahastatud.

Ikka ja jälle on IRL-i ministrite (Parts, Seeder, Vaher, Aaviksoo) poolt valitsetavatel aladel Eesti tegelikkuses midagi väga korrast ära. Täiusliku õnne tulemiseks aga on regionaalminister Kiisler (jälle IRL!) kõigi hädade jaoks umeravimi leidnud – haldusreform päästvat kõigest halvast. Ja et polegi vaja kriisielset omavalitsuste maksubaasi taastada, kuna omavalitsused jäid ellu, ning las nad hingitsevad nüüd edasi, kuni elukalliduse tõus neid ühinema sunnib. Ja mis siis, et kolme vaest kokku liites ühte rikast ei saa! Peamine on näiline tegevus, mitte tulemus.

See kõik paneb mind hoiatama nende IRL-i tegelaste valimise eest omavalitsustesse, kes räägivad oma erakonna väärtustest, kuid kes ei ole suutnud omavalitsuste hallatavatel aladel elavate inimeste eest seista ja neid kaitsta IRL-i ministrite eest.

Henno Evert, pensionär, Abja-Paluoja, Viljandimaa

Hoiame kokku, eestlased!

Hoiame kokku kahes mõttes. Kõigepealt üksteise kätest kõvasti kinni hoides üheskoos ühistulise Eesti poole suundudes. Samas teeme seda kokkuhoidlikult, raha säästes. Ainult nii võib viimasel ajal nii mitmeski edetabelis langenud Eestile paremat tulevikku loota.

HELLE VIRT

Põlvamaa Hoiu-Laenuühistu esinaine, Põlva linnavolikogu eelarve- ja majanduskomisjoni esimees

Eri riikides tehtud uuringud näitavad, et on olemas tugev positiivne korrelatsioon kodumaise säästmise kõrge taseme ja kiire majanduskasvu vahel.

Näiteks on Hiina majanduskasv viimastel kümnenditel olnud 10% ringis. Kuigi Hiina elanikkonna sissetulekud alates 2000. aastast on kasvanud ca 20% aastas, on nende tarbimine vähenenud ja suurenenud sissetulekud on paigutatud põhiliselt säästusesse. See on võimaldanud riigil saavutada ülimalt kõrge investeringute taseme, mis ongi kiire majanduskasvu oluline tegur.

Ka Eestil on hädavajalik saavutada kiire majanduskasv juba lähemal aastail. Üheks eelduseks kiirele majanduskasvule Eestis olekski aktiivne investeerimistegevus kodumaiste säästude baasil. Kodumaise säästu eeliseks on eeskätt asjaolu, et investeringuga saadud majanduse

lisaproduct ei lähe välismaiste pankade kaudu riigist välja, vaid jääb Eestisse.

Parimaks viisiks on säästmine hoiu-laenuühistus, kus säästud ja ühistu kasum jäävad ka kõik kodumaale, teenides sellega kodukoha majanduse kasvu. Põlvamaal on ühistu tegutsenud üle kümne aasta ja sellest on saanud kohaliku väikeettevõtluse arengumootor.

Meie ühistusse kuulub üle kuuesaja liikme, kes kõik on ühistulise liikumise entusiastid. Kui lugeda värsket maaelu arengukava, mida talupidajate vahel agaralt arutatakse, siis seal loetakse ühistegevust üheks võimaluseks maaelu taasäratamisel.

Ärgem unustagem, et esimene Eesti Vabariik saavutas oma suure või- ja piimaekspordi vaid väga tugevate ühistute kaudu. Õppigem siis neilt, kes kord juba olnud edukad ühistegelased.

X FOORUM „Saatan valib Internetis“ 11. oktoobril Meriton Grand Conference & Spa Hotel (Tallinn, Paldiski mnt 4), auditoriumis K. J. Peterson I+III

Päevajuht: **Allan Alaküla**, Tallinna linna esindaja Euroopa Liidus

Päevakava:

14.30–15.00 Registreerimine
15.00–15.05 **Allan Alaküla** – foorumi avamine
15.05–15.15 Tallinna linnapea **Edgar Savisaare** tervitus
15.15–15.35 USA Michigani ülikooli professor **J. Alex Halderman** „E-valimiste ohud ja võimalused“
15.35–15.55 Soome IT-spetsialist **Harri Hursti** „Ebaturvaline internet“
15.55–16.15 Tallinna Ülikooli professor **Rein Ruutsoo** „E-valimised ja valimis-demokraatia riskid“
16.15–16.35 Suurbritannia digiõiguste eksperdi **Jason Kitcati** kommentaar raa-

matule Douglas W. Jones & Barbara Simons „Rikutud valimisedelid. Kas Sinu hää l oeb?“
16.35–16.50 Raamatu Douglas W. Jones & Barbara Simons „Rikutud valimisedelid. Kas Sinu hää l oeb?“ venekeelse väljaande esitus.
16.50 Foorumi lõpetamine

Töökeeled: eesti, vene, inglise. Sünkroontõlg.

Osavõtust palume teada anda hiljemalt 9. oktoobriks telefonil 53095875 või jekaterina.laidinen@tallinnlv.ee

Kõigile osavõtjatele kingituseks raamat Douglas W. Jones & Barbara Simons „Rikutud valimisedelid. Kas Sinu hää l oeb?“.

Edgar Savisaar kutsub foorumil osalema

Edgar Savisaar saatis Keskerakonna liikmetele kirja, milles meenutas, et valimised täidavad demokraatlikus süsteemis oma põhifunktsiooni vaid siis, kui kõik valimisprotseduurid on ja ka näivad ausad, läbipaistvad ja ühetaolised. Savisaare hinnangul Eesti e-valimised seda ei ole ega ka näi sellised.

„Ajalt, kui seoses totaalise elektroonilise jälitamisega on kogu maailmas ja eriti Euroopas hakatud pöörama üha sisulisemat tähelepanu nii avaliku kui erasektori e-turvalisusele, teeb Eesti valitsus näo, et meie e-valimisi see ei puuduta. Meie valitsus kinnitab tuimalt, et Eesti riigivõimu jagamine läbi interneti on kaljukindlalt kaitstud nii süsteemisest manipuleerimise kui ka väljastpoolt tulevate rünnete eest. Meie valitsuse meelest elame mitte reaalses, vaid justkui mingis hoopis teises maailmas, kus võõrriigid ja kuritegelikud organisatsioonid ei soovi ega suuda sekkuda meie riigivõimu jagamisse,“ kirjutab Savisaar erakonna siselistis.

Ta juhib tähelepanu, et Eesti valitsusmaailmas tagab e-valimiste aususe seda korraldava kitsainimesteringi kõrge eetika, kuigi valitsuspartei, kellele need inimesed

alluvad, on oma elektroonilistel sisevalimistel e-hääle massiivse ja korduva manipuleerimisega just sel aastal vahele jäänud. „Rääkimata sellest, et väljaspool valimiskabiini hääletamisega kaasneva hääle ostmise ja valija muu ebaseadusliku mõjutamise eest pole Eestis keegi kaitstud.“

Tallinna linnapea lisab, et mujal maailmas on e-valimistest loobunud nii demokraatia kui ka infotehnoloogia arengult Eestist tunduvalt tugevamate riikides – Soomes, Suurbritannias ja USA-s.

Tallinna linna kutsel viibivad Eestis internetivalimiste turvalisuse alal omale rahvusvaheliselt nime teinud tõelised korüfeed J. Alex Halderman USA-st ja Jason Kitcat Suurbritanniast, kel oli juhtroll oma kodumaal internetivalimiste lõpetamisel ja sellega demokraatia kindlustamisel.

Eesti demokraatia tohterdamiseks ja e-valimiste kurja tegelikkuse paremaks mõistmiseks kutsub Savisaar kõiki osalema ülalnimetatud foorumil „Saatan valib Internetis“.

TALLINNA TV

14. – 20. OKTOOBER

ESMASPÄEV, 14.10

08:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
08:15 Pühapäevate*
09:00 Draamaseriaal. Viis täni*
09:45 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
10:00 Dokumentaalfilm. Geeniused
10:50 Kultuurimeeter*
11:35 BBC krimiseriaal. Surm Paradiisis 6/16*
12:30 Keskkonnanädal*
13:00 Lõõtspillipidu Harmoonika, 2013 2/2*
14:00 Info TV
15:00 OTSE: Ülekanne Riigikogust
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Terve tervis
19:40 TeTeVeke. Minu lemmikloom
20:00 TÄNA. Uudised/Valimised
21:00 Inimeste lood
21:30 Valimised 2013. Sihtmärk Tallinn. Aleksander Laane
22:00 Tallinna ettevõtluspäev
22:30 Püha Anna ime
01:10 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
02:10 Draamaseriaal. Armuleek*
02:55 Terve tervis*
03:20 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
04:20 Info TV

TEISIPÄEV, 15.10

08:00 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek 194/304*
09:45 Inimeste lood*
10:15 Terve tervis*
10:40 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
11:40 Valimised 2013. Sihtmärk Tallinn. Aleksander Laane*
12:10 Tallinna ettevõtluspäev*
12:40 Ülekanne Riigikogust*
16:30 Info TV
17:05 Inimeste lood*
17:35 Terve tervis*
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Päevakava
19:35 TeTeVeke. Minu lemmikloom
20:00 TÄNA. Uudised/Valimised 2013
21:00 Vaba mõtte klubi
22:00 Kaup: Ela visalt, müü visalt
23:30 TÄNA. Uudised/Valimised
00:30 Draamaseriaal. Armuleek
01:15 Päevakava*
01:35 TÄNA. Uudised/Valimised
02:35 Vaba mõtte klubi*
03:35 Info TV

KOLMAPÄEV, 16.10

08:00 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek 195/304*
09:45 Vaba mõtte klubi*
10:45 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
11:45 Nõukogude Eesti*
12:00 OTSE: LV Pressikonverents
12:30 Päevakava*
12:50 Valimispuhapäev*
14:00 Kaup: Ela visalt, müü visalt*
15:30 Info TV
16:30 Vaba mõtte klubi*
17:30 LV Pressikonverents*
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek 196/304
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Meedia keskpunkt
20:00 TÄNA. Uudised/Valimised 2013
21:00 Päevakava*
21:20 Valimiste aeg
22:05 Amazing Grace (USA, 2006)
00:00 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
01:00 Meedia keskpunkt*
01:45 Draamaseriaal. Armuleek 196/304*
02:30 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
03:30 LV Pressikonverents*
04:00 Info TV

NELJAPÄEV, 17.10

08:00 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek 196/304*
09:45 Meedia keskpunkt*
10:30 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
11:30 LV Pressikonverents*
12:00 Valimiste aeg*
12:45 Amazing Grace*
14:40 Info TV
16:30 Lõõtspillipidu Vabaduse väljakul*
17:15 Meedia keskpunkt*
18:00 TÄNA. Uudised

18:15 Draamaseriaal. Armuleek 197/304
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Mina, tallinlane
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 OTSE: TeleTallinn. Linnapea tund
21:30 Dokumentaalfilm. Verised majad
22:55 Rollivahetus
00:25 TÄNA. Uudised*
00:55 Draamaseriaal. Armuleek 197/304*
01:40 Mina, tallinlane*
02:25 TÄNA. Uudised*
02:55 TeleTallinn. Linnapea tund*
03:55 Info TV

REEDE, 18.10

08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Tallinna ettevõtluspäev*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek 197/304*
09:45 Mina, tallinlane*
10:30 TÄNA. Uudised*
11:00 Dokumentaalfilm. Verised majad*
12:25 TeleTallinn. Linnapea tund*
13:25 Rollivahetus (Prantsusmaa 2008)*
14:55 Info TV
16:45 Mina, tallinlane*
17:30 Oma valitsus
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek 198/304
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Kultuurimeeter
20:00 TÄNA. Uudised/Valimised 2013
21:00 Dokumentaalfilm. Euro 2012 - rassiviha staadiumid
21:30 Maatriks
22:15 Alariste (Hispaania, Prantsusmaa, USA 2006)
00:35 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
01:35 Draamaseriaal. Armuleek 198/304*
02:20 Kultuurimeeter*
03:05 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
04:05 Info TV

LAUPÄEV, 19.10

08:00 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek 198/304*
09:45 Kultuurimeeter*
10:30 TÄNA. Uudised/Valimised 2013*
11:30 Terve tervis*
11:55 Mina, tallinlane*
12:40 Inimeste lood*
13:10 Valimised 2013. Sihtmärk Tallinn. Aleksander Laane*
13:40 Dokumentaalfilm. Euro - rassiviha staadiumid*
14:10 Valimiste aeg*
14:55 TeleTallinn. Linnapea tund*
15:55 Maatriks*
16:40 Info TV
17:55 Rebane ja laps (Prantsusmaa, 2007)
19:30 Roheline Tallinn
20:00 TÄNA. Uudised
20:15 Dokumentaalfilm. Tõusuvesi. Rahvarinde lugu*
21:50 Tõusuvesi. Rahvarinde lugu*
23:20 TÄNA. Uudised*
23:35 Roheline Tallinn*
00:05 Dokumentaalfilm. Tõusuvesi. Rahvarinde lugu*
01:40 TÄNA. Uudised*
01:55 Maatriks*
02:40 Inimeste lood*
03:10 Info TV

PÜHAPÄEV, 20.10

08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 TeTeVeke. Multifilmid*
08:30 Kraamikaamera*
09:00 Tallinna tramm 125*
09:45 Roheline Tallinn*
10:15 Rebane ja laps (Prantsusmaa, 2007)*
11:50 Kontsertetendus. Rahva aasta*
13:30 Tõusuvesi. Rahvarinde lugu*
15:00 Pühapäevate*
15:45 Terve tervis*
16:10 Kultuurimeeter*
16:55 OTSE: Korvpall. BC Kalev/Cramo - Nizhny Novgorod
19:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte
19:10 Dokumentaalfilm. Geeniused 3/3
20:00 OTSE: Valimisõhtu
00:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
00:10 Pühapäevate*
00:55 Terve tervis*
01:20 Korvpall. BC Kalev/Cramo - Nizhny Novgorod*
03:20 Kraamikaamera*
03:50 Info TV

Nädala juubilar RAIMOND VALGRE 100

■ Valgre looming sai populaarseks alles pärast tema surma tänu Georg Otsale jt eesti lauljatele.

■ Valgre muusikat on palju jäädvustatud, rohkesti on tema muusika salvestisi Eesti Raadio fonoteegis, kogumik- ja autoriplaatidel.

■ Tema loomingust on ilmunud mitu laulukogumiku, tema laulude põhjal on loodud muusikal "Muinas-lugu muusikas" (libreto Ülo Raudmäe, Sulev Nõmmik ja Enn Vetemaa, esietendus 1967 Estonias), tema elu ja loomingut käsitlevad telefilm "Igavesti Teie" (režissöör Mati Põldre, käsikirja Lembit Lauri, 1976), näidend "Valgre tee kutse" (lavastaja Kaarel Kilvet, esietendus 1985 Noorsooteatris) ning mängufilm "Need vanad armastuskirjad" (režissöör Mati Põldre, 1992; CD 1993, DVD 2003).

■ Lavastus „Autori surm“ (Tartu Uus Teater 2012).

■ 1988. a paigutati mälestustahvel Valgre kodumajale Raplas.

■ 2008. a avati Pärnus mälestusmärk (skulptor Rait Pärj).

■ Natalja Veeber. «Raimond Valgre. Nedoskazannaja legenda». (Katkenud legend. Kirjastus «Aleksandra», 2010).

Raimond Valgre ja tema „Saaremaa valss“, „Ei suutnud oodata sa mind“, „Ma loodan, et saan sellest üle...“ ja „Peagi

saabun tagasi su juurde“. Need meenuvad meile muidugi esmajoonel. Samuti „Hall sõdurisinel“ ja „Veel viivuks jää“. Ning muidugi „Muinas-lugu muusikas“.

See mees ise oli ka otsekui muinaslugu muusikas. Ühtekokku on ta loonud ligi sada laulu, neist enamik loodusest ja armastusest. Raimond Valgre armastas naisi ja naised armastasid teda, aga naised ka petsid teda tihti. Teadagi, et kõige ilusamad laulud tulevad ajal, kui inimene armastab, Valgre aga muudkui armus ja armastas... Meie jaoks on Valgre midagi väga sooja ja südameseminevat.

Lapsena mängis Raimond klaverit, akordioni, trumme ja kitarrit. Teda võlus viiul, kuid ema otsustas klaveri kasuks, kuigi poiss polnud usin õppija, rohkem improviseeris ja klamberdas popviise ega harjutanud etüüde. Hiljem mängis orkestrites ja ansambelites peale klaveri ka akordioni ja kitarrit. Eratunde klaverimõngus sai Paides Perteli juures ning Tallinnas õppis professor Theodor Lemba juures.

Pärast tehnikagümnaasiumi lõpetamist ja kaitsvæeteenistust algas kutselise muusiku tee Tallinna, Tartu ja Pärnu restoraniansambelites. Tema esimene trükis ilmunud laul „Blond Aleksandra“ avaldati 1933. aastal väljaandes „Modern lööklaulud“.

Viimased sõjaeelsed suved veetis tulevane laulumeister Pärnus, mängides sealses Rannasalongis. 1939. aasta suvel tutvus ta Alice Feillet'ga, kellega algas midagi enam kui pelgalt suveromaan. Järgmine suvitushooaeg katkes aga ... igaveseks.

Teise maailmasõja ajal mobiliseeriti Raimond Valgre Punaarmeele. 1942. aasta märtsist alates sai ta väeosas jälle võimaluse teha muusikat.

1944. aastal moodustati Eesti Laskurkorpuse suur džäss-orkester, kus Valgre mängis akordioni. Repertuaaris oli Glenn Milleri, Raymond Scotti, Priit Veebeli ja muidugi Raimond Valgre kirjutatud muusika.

Raimond Valgre kavatses pärast sõda astuda Tallinna konservatooriumisse, kuid teda ei võetud vastu: tema looming ei vastanud tolle-

aegsele mentaliteedile.

Eredaks valguskiireks helilooja elus sai tutvus Pieterist pärit Niina Vassiljevaga. Hulk südamedaamil saadetud kirju annab aimu suure muusikalooja viimastest eluaastatest.

Sõjajärgsel ajal oli Valgre laule tihti raadios kuulda, neid esitati restoranides ja tantsupidudel. Asi võttis teise pöörde, kui algas kampaania kõige lääneliku vastu. Keelustati saksofon, tango, fokstrot... Põlu alla sattusid ka Valgre foksi- ja tangorütmis laulud.

Saatust viis helilooja taas Pärnusse. Tollal oli ta juba elule alla jäämas, andmas loobumiskoitu. Muretust ja pahaaimamatult naeratavast inimesest ei olnud jäänud enam midagi järele. Laululooja läks vara hauda, jättes meile oma unustamatu loomingu.

Kui üheksakümnendatel tehtud Mati Põldre Valgre-film „Need vanad armastuskirjad“ näitab Laskurkorpuse tegemisi enam-vähem ausalt, siis täna on suhtumine tollastesse Eesti sõjameestesse kreeni läinud. Sildikleepijad nagu nimme ei tea, et eesti meestel polnud valikut. Neid lihtsalt võeti sõjaväkke, metsastki otsiti üles, ähvardati.

Paljudele see film meeldib. Need vaatajad on mõistvad, nad ei saa aru neist, kes teotavad korpusemehi ja ülistavad Sinimägede lahingut. Peab siiski mainima, et praegune

võimukliik ei kipu Raimond Valgre kuju Pärnu kuursaali eest maha võtma, kuigi ta sõdis Pronksõduriga samas armees.

Poliitiline pööre Eestis mängis laululoojaga saatustlikku vingerpussi. Oli temagi oma aja võimu- ja vaimuvahetuse ohver. Raimond Valgre elu on ere näide, kuidas riigipööre hävitab ande.

Perestroika, mis Eestis muudeti äralõrstitud uutmiseks, viis meilt ka Lepo Sumera, Juhan Viidingu, Evald Hermaküla ja Rudolf Rimmeli, viis teisi loomeinimesi, kes oleksid vajunud toetust ja tunnustust. Esimese neist viis infarktini omandireformiga kaasnenud kodukaotus, teised lahkusid oma käe läbi...

Paljude lahkunud loojate loomingut me praegu peaaegu ei kuule ega näe. Ka Raimond Valgre oli kaua siinsest elust kadunud. Uuesti tõi ta meie kodudesse Mart Sander kaheksakümnendate lõpus; varem lauldi Valgret peaaegu etsalaja. Sajandivahetusel leidis tee Raimond Valgre loomingu juurde ka kuulus Belgia kitarist Francisko Goya, kelle interpreteeringutest Valgre laulude põhjal ilmus Soomes kordusväljaannegi – huvi oli nii suur.

Tänavu tähistatakse Raimond Valgre juubelit suurejooneliselt.

Anne Ratman

Tule Edgari juurde kohvile!

Edgari kohvik on hubane kohtumispaik, mis ootab Sind iga päev kell 12.00-20.00 Harjumäe kõlakojas.

Igal nädalal, teisipäevast laupäevani saab Edgari juures nautida kohvi kõrvale mitmekülgset kultuuriprogrammi heade ja meelepäraste Eesti artistidega, kuulata huvitavaid loenguid, avastada enda loomingulisust õpitubades, osaleda ekskursioonidel, unustada end luuleõhtutel, keerutada jalga Edgari tantsuõhtutel, nautida kodumaiseid filmiõhtuid ning kohtuda Tallinna valimisringkondade Keskerakonna kandidaatidega.

Edgari kohvikus on Haabersti ja Põhja-Tallinna nädal!

Kolmapäev, 9. oktoober Haabersti päev

15.00 GENNADI VIHMAN, Haabersti sotsiaalkeskuse juhataja, ja ADELIA PÖLD, sotsiaaltöötaja, kõnelevad teemal „Eakana aktiivsus“

16.00 Käsitööklubi „Raudrohi“, vildist sõlgede valmistamise õpituba, juhendajad LEMBE MARIA SIHVRE ja ELMA TIKKER

17.00 TIIT RIISALU, kvaliteediinsener, ja MARJU POOLSAAR, KÜ Seedrike esimees, kõnelevad teemal „Majade renoveerimisest ja selle käigus tehtavatest vigadest“

18.00 ANDRES KLEMET „Unustamatuid vanu viise“

18.00 EDGAR SAVISAAR pakub kohvi

Neljapäev, 10. oktoober Põhja-Tallinna päev

15.00 KARIN TAMMEMÄGI, Põhja-Tallinna vanem „Arengud ja tulevik Põhja-Tallinnas“

16.00 Õpituba. Käeline meisterdamine

17.00 Vestlus. Tallinna kultuurikorraldus, TOOMAS LOO,

Salme Kultuurikeskuse direktor

18.00 Edgari tantsuõhtu. ÜLLAR LUUP

Reede, 11. oktoober Haabersti päev

15.00 VIKTOR VASSILJEV, Riigikogu liige „Teie tervise retsept“

16.00 Õpituba. Paberist kaunistuste valmistamine, juhendaja IRAIDA LEIRI

17.00 MAILIS REPS, Riigikogu liige „Väljakutsed hariduses“

18.00 Duett SIRJE ja VÄINO PUURA „Laulud Sinule“

Laupäev, 12. oktoober Põhja-Tallinna päev

14.00 Riigikogu liige, väliskomisjoni aseesimees ENN EESMAA „Eesti välispoliitilisest olukorrast“

15.00 Riigikogu liige, sotsiaalkomisjoni aseesimees YANA TOOM „Riigi sotsiaalpoliitika väljakutsed ja koostöö kohalike omavalitsustega“

16.00 Muusikatund. ÜLLAR LUUP, ajakirjanik ja muusik, sõltumatu kandidaat KE nimekirjas

17.00 KASPAR KAUGIJA, Kopli ametikooli direktor „Kutseharidus ja sellest tulenev ümber- ja täiendõpe“

18.00 Ajaloolise ajakirja „Jalutuskäik Põhja-Tallinnas“ esitus. Ajakiri räägib 13 paigast Põhja-Tallinnas

Teisipäev, 15. oktoober

14.00 Ekskursioon – Tallinna Linnaarhiiv (Tolli tn 6). Linnaarhiivi tutvustab ajaloolane KÜLLO ARJAKAS. Kogunemine Linnaarhiivi fuajees, palume täpselt kohal olla. **Vajalik eelnev registreerumine kohvikus**

www.keskerakond.ee/edgarikohvik